

Asiantuntijoiden kokemuksia monialaisen yhteistyön toimivuudesta TYP verkostoissa

Opinnäytetyö

Hanna-Mari Kukkonen, SOS21SM

Petteri Särmälä, SOS21SM

Opinnäytetyö, AMK

Toukokuu 2024

Sosionomin tutkinto-ohjelma (AMK)

Kukkonen, Hanna-Mari & Särmälä, Petteri

Asiantuntijoiden kokemuksia monialaisen yhteistyön toimivuudesta TYP-verkostoissa

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2024, 56 sivua.

Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli avata monialaiseen yhteistyöhön vaikuttavia tekijöitä ja selvittää TYP verkostoissa työtä tekevien asiantuntijoiden kokemuksia monialaisen yhteistyön toimivuudesta. Tavoitteena oli saada kehitysideoita monialaisen yhteistyön parantamiseen ja tietoa siitä, mitä asiantuntijat pitävät tärkeimpänä yhteistyön toimivuuden kannalta nimenomaan TYP-työssä. Kehittämistyön toteuttamiseen ajatus tuli Kuopion työllisyyspalvelusta, jossa havaittiin tarve kehittää monialaista yhteistyötä. Aiheen tekee ajankohtaiseksi muun muassa 1.1.2025 tulossa oleva TE-palvelut 2024-uudistus eli TE24 -uudistus. Tämä tarkoittaa sitä, että TE-palvelut siirretään kunnille.

Kehittämistyö toteutettiin laadullisella tutkimusotteella tutkimuksellisena kehittämistoimintana. Tutkimusaineisto kerättiin kyselyllä, joka lähetettiin Kuopion seudun kuntakokeilun Kuopiossa toimiville TYP-asiantuntijoille. Kyselyssä hyödynnettiin Webropol-kyselyohjelmaa. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalysillä hyödyntäen Excel-taulukkolaskentaohjelmaa.

Tulosten perusteella asiantuntijoiden kokemukset monialaisen yhteistyön toimivuudesta liittyvät asiakastyöhön, koordinointiin, osaamiseen, verkostoihin, viestintään, asiakastietojärjestelmään, resursseihin, vaikuttavuuteen ja työskentelyotteeseen. Tiedon jakamista ja yhteisen asiakastietojärjestelmän käyttöä pidettiin tärkeänä monialaisessa yhteistyössä. Verkoston jäsenten tunteminen, toimiva kommunikaatio, tavoitteellisuus ja sitoutuminen yhteisiin käytäntöihin sekä TYP työn merkityksen tunteminen nähtiin kehittämisen näkökulmasta tärkeänä.

Johtopäätöksenä tuloksista asiantuntijat tunnistivat monialaisen yhteistyön merkityksen asiakkaan tilanteiden edistämisessä. Monialainen yhteistyö oli asiantuntijoiden mielestä jo ihan toimivaa, mutta he tunnistivat myös tarpeen sen kehittämiseksi. Monialaisuuden hyödyntäminen verkostoissa ja verkoston tunteminen, toimiva kommunikaatio ja viestintä sekä yhteisesti sovitut käytännöt auttavat verkostoa toimimaan parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tutkimus tuotti tietoa monialaisesta yhteistyöstä TYP-työssä ja siitä, mikä asiantuntijoiden mukaan yhteistyössä on tärkeää TYP-työn kannalta. Kehittämistyö antoi myös suuntalinjoja monialaisen yhteistyön jatkokehittämiseksi.

Avainsanat (asiasanat)

Työttömyys, monialainen yhteistyö, verkostotyö, TYP

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

-

Kukkonen, Hanna-Mari & Särmälä, Petteri

Experts' experiences on the functionality of multidisciplinary collaboration in TYP networks

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2024, 56 pages.

Bachelor's Degree Programme in Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The thesis aimed at finding the factors influencing multidisciplinary collaboration and exploring the experiences of experts working in TYP networks regarding the effectiveness of multidisciplinary collaboration. The objective was to gather development ideas to enhance multidisciplinary collaboration and to explore what experts consider crucial for collaboration in TYP work. The idea for the development work came from the employment services of a certain region where the need to improve multidisciplinary collaboration was noticed. The topic is particularly relevant because of the upcoming TE Services 2024 reform, that takes place on January 1, 2025, transferring TE services to municipalities.

The research-based development assignment used qualitative research methodology. The research data was collected through a survey distributed to TYP-experts working in Kuopio employment service, utilizing the Webropol survey software. The data was analysed using a data-driven content analysis approach, utilizing Excel spreadsheet software.

Based on the results, experts' experiences of the effectiveness of multidisciplinary collaboration relate to client work, coordination, expertise, networks, communication, client information system, resources, impact, and working practices. Information sharing and the use of a shared client information system were considered crucial in multidisciplinary collaboration. Network member relationships, effective communication, goal orientation, commitment to common practices, and understanding the significance of TYP work were seen as crucial from a development perspective.

As a conclusion drawn from the results, experts identified the significance of multidisciplinary collaboration in advancing client situations. While multidisciplinary collaboration was considered to be fairly good by the experts, they also recognized the need for its further development. Utilizing multidisciplinary collaboration in networks, knowing the network, effective communication and communally agreed practices help networks function optimally. The research provided insights into multidisciplinary collaboration in TYP work and what experts consider important for collaboration in TYP work. It also provided guidelines for further development of multidisciplinary collaboration.

Keywords/tags (subjects)

Unemployment, employment services, multidisciplinary collaboration, networking, TYP

Miscellaneous (Confidential information)

-

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön lähtökohdat, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
3	Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys Suomessa	10
3.1	Työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden käsitteet ja ilmeneminen	10
3.2	Työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteydet	11
3.3	Työllisyystoimet.....	12
4	Monialainen yhteistyö	14
4.1	Monialaisen yhteistyön käsite ja teoreettinen malli	14
4.2	Monialaista yhteistyötä edistävät ja haittaavat tekijät	17
5	Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)	21
5.1	TYP-työn lähtökohdat ja tausta.....	21
5.2	TYP-työn historiaa	22
5.3	TYP-työn lainsäädäntö.....	23
5.4	Keskeiset työllistymistä edistävät palvelut	26
6	Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus	28
6.1	Tiedonhaku ja teoreettisen viitekehyksen rakentaminen	28
6.2	Tutkimusote ja menetelmät.....	29
6.3	Aineiston keruu	30
6.4	Aineiston analyysi.....	31
7	Tulokset	33
7.1	Asiantuntijoiden kokemukset TYP-työstä	33
7.2	Laadukas TYP-työ asiantuntijoiden mukaan	36
7.3	Monialaisen yhteistyön kehittäminen TYP-työn näkökulmasta	39
8	Pohdinta	42
8.1	Johtopäätökset tuloksista	42
8.2	Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi.....	45
8.3	Reflektio opinnäytetyön etenemisestä	48
8.4	Jatkokehittämisajatukset	49
	Lähteet	51
	Liitteet	55
	Liite 1. Tutkimuskysely	55

Kuviot

Kuvio 1. Hallituskauden 2023-2027 työllisyystoimiudistukset	13
Kuvio 2. Bronsteinin moniammatillisen työskentelyn osa-alueiden malli (Kekoni ym. 2019, 19)	15
Kuvio 3. Reevesin ja kumppaneiden (2010) monialaisen tiimityön ulottuvuuksien malli.....	16
Kuvio 4. Monialainen osaaminen (Kekoni 2022)	17
Kuvio 5. Koonti monialaista yhteistyötä edistävästä ja heikentävistä tekijöistä.....	20
Kuvio 6. Esimerkki sisällönanalyysistä.....	32
Kuvio 7. Asiantuntijoiden kokemukset teemoittain	33
Kuvio 8. Tyytyväisyys verkoston toimintaan.....	34
Kuvio 9. Monialaisen yhteistyön riittävyys työllistymisen edistämiseksi	34
Kuvio 10. Monialaisen yhteistyön hyödyt TYP:ssä.....	36
Kuvio 11. Asiantuntijoiden ajatukset työn laadusta teemoittain	37
Kuvio 12. Unelmien TYP-työ.....	39
Kuvio 13. Yhteistyön kehittäminen teemoittain	40
Kuvio 14. Kehittämisaatuksia	41
Kuvio 15. Kehitystarpeet ja ajatukset opinnäytetyön pohjalta	49

Taulukot

Taulukko 1. Vastuullisuuden ilmeneminen työvoiman palvelukeskuksissa ja työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa (Rajavaara, Saikku & Seppälä 2019, 43)	23
--	----

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun eli TYP:n tutkimista ja kehittämistä. TYP-työllä tarkoitetaan työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua eli yhteistoimintamallia, jossa Kansaneläkelaitos eli Kela, työ- ja elinkeinotoimisto eli TE-toimisto / kuntakokeilu sekä hyvinvointialue yhdessä suunnittelevat, arvioivat sekä vastaavat asiakkaan työllistymisprosessista (Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) 2023). Opinnäytetyö toteutettiin parityönä ja yhteinen kiinnostus monialaiseen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen johdatti aiheen pariin. Opinnäytetyön keskeiset teemat ovat työttömyys, moniammatillisuus ja työllistymistä edistävät palvelut, ja työn keskeisiä käsitteitä ovat *työllistymistä edistävät palvelut, kuntouttava työtoiminta, työkokeilu, monialainen työllistymissuunnitelma, palkkatuki, monialaisuus, moniammatillisuus, pitkäaikaistyöttömyys, palvelutarpeen arviointi ja verkostotyö*.

Opinnäytetyön tekee ajankohtaiseksi muun muassa 1.1.2025 tulossa oleva TE-palvelut 2024-uudistus eli TE24 -uudistus. Tämä tarkoittaa sitä, että TE-palvelut siirretään kunnille. Uudistuksen tavoitteena on saada palvelut lähemmäksi asiakkaita siirtämällä työllisyyspalvelut, elinkeinopalvelut ja kunnan koulutuspalvelut saman järjestäjän vastuulle nopeamman työllistymisen edistämiseksi. (Kysymyksiä ja vastauksia TE-palvelut 2024 uudistuksesta n.d.) Kun työvoimapalvelut siirtyvät valtiolta kuntien järjestämisvastuulle niin myös nykyinen TYP- laki muuttuu ja 1.1.2025 tulee voimaan uusi laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, TYM- laki (381/2023) (Kysymyksiä ja vastauksia työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) n.d).

Monessa hallitusohjelmassa on ollut tavoitteena työllisyysasteen nostaminen ja pitkäaikaistyöttömyyden hoito erilaisten toimenpiteiden avulla, mutta tätä ei ole kuitenkaan vielä saatu ratkaistua. Kunnat maksavat tällä hetkellä puolet työmarkkinatukimaksuista 300 päivän jälkeen ja 1000 päivän jälkeen kunnan rahoitusosuus nousee 70 %:iin, joten pitkäaikaistyöttömyyden lasku vaikuttaa myös kuntien talouteen huomattavasti (Työmarkkinatuen laskutus kunnilta 2021). Pitkäaikaistyöttömyys on kasvava ilmiö ja monesti pitkittyneen työttömyyden taustalla on moninaisia ongelmia, joita ei yksin yhden toimijan kesken saada ratkaistua, vaan asiakkaan palvelutarve ja tilanne vaatii eri toimijoiden yhteistyötä ja palvelujen yhteensovittamista.

Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla (TYP) on hyötyjä sekä asiakkaalle, toimijoille että yhteiskunnalle. Asiakas saa palvelussa kokonaisvaltaisen ratkaisun, koska usein asiakkaan tilanteet ovat niin moninaisia, että niitä ei yhden ammattilaisen tai toimijan voimin voida ratkaista. TYP:ssä asiakas voi yhdellä tapaamisella tavata useampaa viranomaista ja saada eri tilanteita vietyä eteenpäin. Monialaisella yhteistyöllä eri toimijoiden kesken vältytään myös päällekkäisyyksiltä, kun tehdään vain yksi yhteinen suunnitelma eli monialainen työllistymissuunnitelma. Asiakkaille tarjotaan omat TYP työntekijät, jolloin tilannetta ei tarvitse joka tapaamisella avata uudestaan. Tekemällä yksi yhteinen suunnitelma voidaan vähentää väärin ja vääränaikaisien palvelujen vuoksi syntyneitä kuluja. Asiakkaan tilanteeseen puuttuminen kokonaisvaltaisesti aikaisemmassa vaiheessa on kokonaistaloudellisestikin edullisinta, sillä tutkimusten mukaan arjen hallinnassa olevat puutteet ja työttömyys voivat näkyä myöhemmin julkisen talouden sosiaali- ja terveysalan kasvavina kustannuksina sekä sosiaalisina terveysongelmina. (Kuntaliitto, TYP-palvelumuotoilun loppuraportti n.d.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa TYP verkostotyön toimivuudesta ja esitellä kehittämiskohteita verkostotyön parantamiseksi. Raportti etenee siten, että opinnäytetyön lähtökohtien ja tavoitteen kuvauksesta edetään tietoperustaan ja teoriataustaan. Tietoperustan jälkeen kuvataan tiedonhaku ja esitetään tutkimusote sekä käytetyt menetelmät aineiston keruuseen ja analysoimiseen. Tutkimusmenetelmien kuvaamisen jälkeen raportissa edetään tuloksiin ja pohdintaan. Pohdinnassa esitetään johtopäätökset sekä käsitellään työn eettisyyttä, luotettavuutta ja opinnäytetyön tekoprosessia. Lopuksi esitetään jatkokehittämisaajatukset TYP-työn kehittämistä viitoittamaan.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite oli selvittää, millaisia kokemuksia monialaisesta yhteistyöstä TYP-verkoston asiantuntijoilla on. Asiantuntijoiden kokemuksia jäsentämällä opinnäytetyö tuottaa kehitysideita monialaisen yhteistyön parantamiseksi nimenomaan TYP-työssä. Opinnäytetyön tekijöistä toinen työskentelee Kuopion seudun kuntakokeilussa TYP-työn parissa ja toinen oli kiinnostunut monialaisesta yhteistyöstä sosiaalialalla, jonka lisäksi tällä oli asiantuntijaosaamista monialaiseen yhteistyöhön keskeisesti liittyvästä työpaikkaviestinnästä. Toisiinsa liittyvät kiinnostukset ja tekijöiden aiempi kokemus ja osaaminen johdattivat tämän aiheen valintaan.

Opinnäytetyö on tapaustutkimustyyppinen, koska idea kehittämistyön tekemiselle tuli Kuopion työllisyyspalvelusta, jossa oli havaittu tarve kehittää TYP-verkoston monialaista yhteistyötä. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä työllisyyspalvelun kanssa ja opinnäytetyön tavoitteeksi tarkentui tuottaa työllisyyspalvelussa sovellettavaa tietoa, joka kuvaisi TYP-verkostotyötä monialaisen yhteistyön näkökulmasta valtakunnanlaajuisesti. Usein esimerkiksi sosiaalialalla tarvitaan alan tilanne- ja tapauskohtaisuuden vuoksi tällaista suoraan ilmiöistä johdettua tietoa enemmän kuin pelkkää teoreettista tietoa, kun toimintaa on tarkoitus kehittää (Toikka & Rantanen 2009, 21). Kehittämistyötä varten teetettiin kysely, jolla saatiin suoraa tietoa TYP-työtä tekevien asiantuntijoiden kokemuksista ja ajatuksista.

Opinnäytetyön näkökulmaksi valikoitui monialainen yhteistyö sillä perusteella, että suuri osa sosiaalialan työstä TYP mukaan lukien tehdään monialaisissa verkostoissa ja toinen tekijöistäkin työskentelee aiheen äärellä vahvasti. Tarve monialaisuuden osaamiselle on suuri ja Kuopion työllisyyspalvelulla oli kiinnostusta kehittää monialaista palveluaan. Opinnäytetyön tutkimuskysely suunnattiin Kuopion seudun kuntakokeilun Kuopiossa TYP-työtä tekeville asiantuntijoille, ja vaikka otantana on vain yksi alue, voidaan opinnäytetyön tuloksia hyödyntää missä tahansa, jossa monialainen yhteistyö on osana työtä, erityisesti työllisyyspalveluissa.

Tämän opinnäytetyön tavoite on selvittää, miten TYP-työtä voidaan kehittää asiantuntijoiden näkökulmasta, mitä eri asiantuntijat pitävät tärkeimpänä yhteistyön toimivuuden kannalta ja minkälaisia toimia tai muutoksia vaadittaisiin, jotta vaikuttavaa TYP-työtä voitaisiin tehdä parhaiten työllistymisen edistämiseksi. Lopputuotoksenaan opinnäytetyö tuottaa tietoa monialaisesta

yhteistyöstä: miten se toimii TYP-verkostoissa ja minkälaista yhteistyö parhaimmillaan voisi olla.

Tutkimuskysymykset muotoiltiin seuraavasti:

- 1) Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on TYP-työstä?
- 2) Millaista yhteistyötä asiantuntijoiden mukaan laadukas TYP-työ edellyttää?
- 3) Miten monialaista yhteistyötä tulee kehittää TYP-työn näkökulmasta?

3 Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys Suomessa

3.1 Työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden käsitteet ja ilmeneminen

Valtion työkäisistä osa on aina syystä tai toisesta poissa työelämästä. Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta pykälässä kolme on työtön määritelty henkilöksi, joka ei ole työsuhteessa, on kokonaan lomautettu tai jonka työaika on alle neljä tuntia viikossa. Henkilö ei myöskään työllisty yritystoiminnassa tai omassa työssä yhtäjaksoisesti yli kaksi viikkoa ja ei ole päätoiminen opiskelija (L 2012/916). Valtion talouden kannalta tavoitetilä on, että mahdollisimman suuri osa työkäisistä olisi töissä, mutta työttömiä on silti aina – joskus enemmän, joskus vähemmän. Marraskuussa 2023 Suomen työllisyysaste oli 76,9 % ja työttömyysaste 7,6 %. Työllisyysaste on työllisten prosenttiosuus samanikäisestä väestöstä ja työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus samanikäisestä työvoimasta, eli työllisistä ja työttömistä. (Tilastokeskus 2024.)

Suomessa on seurattu tarkkaan työllisyys- ja työttömyysastetta, joita on pidetty merkittävinä talouden ja työvoiman mittareina. 1980-luvulla työttömyysaste pysyi lähellä 5 %:a, kunnes 1990-luvun alussa alkoi lama, joka nosti työttömyysasteen korkeimmillaan jopa 16,6 %:iin. Sitten työttömyysaste alkoi laskea, ja 2000-luvun alussa alitettiin 10 %:n työttömyys. Työttömyysaste alkoi jo lähentyä 80-luvun tasoa, mutta vuoden 2008 jälkeen työttömyys alkoi taas kasvaa, ja viime vuosikymmenen ajan työttömyys on pysynyt 8 %:n tuntumassa, missä se on edelleen. (Heikkinen 2016, 16–17.) Lokakuussa 2023 työllisiä oli Suomessa 2,6 miljoonaa henkeä ja työttömiä 190 000 henkeä (Tilastokeskus 2024).

Työttömyys aiheuttaa valtiolle kustannuksia, mutta sen tarkkoja vaikutuksia on yllättävän vaikeaa arvioida. Tämä johtuu muun muassa siitä, että on vaikea arvioida, miten paljon tuottavuus kasvaisi ja miten paljon vähemmän työttömyyskustannukset vähenisivät, kun suurempi prosenttiosuus työvoimasta työllistyisi. Työttömyyden kustannuksia on toki tutkittu, ja Tiaisen (2000) mukaan 1990-luvun lopulla työttömyyden kustannukset Suomessa olivat yli 6 miljardia euroa. Tuoreemmassa tutkimuksessa Kari (2016) puolestaan arvioi, että vuonna 2013 työttömyysturvakustannukset per henkilö olivat 21 000 euroa ja verotulomenetykset samana vuonna per henkilö olivat 21 500 euroa. (Alasalmi, Alimov, ... ,Vuori 2019, 10-11.)

Työttömyyttä on monenlaista. Jotkut voivat olla työttömiä säännöllisesti lyhyitä aikoja esimerkiksi työn kausiluonteisuuden vuoksi, kuten esimerkiksi puutarha-alalla. Työllistyminen on erityisen haastavaa niin sanotuille pitkäaikaistyöttömille, jotka hyötyvät monipuolisista sosiaalipalveluista. Työllistymispalvelujen lisäksi pitkäaikaistyöttömät hyötyvät usein esimerkiksi kuntouttavista palveluista. Pitkäaikaistyötön on henkilö, joka on ollut pois työelämästä yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta (Tilastokeskus 2024). Marraskuussa 2023 pitkäaikaistyöttömiä eli tarkasteluhetkellä vähintään vuoden työttömänä olleita oli n. 89 000 henkeä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024). Viime vuosikymmenellä pitkäaikaistyöttömistä neljänneksellä oli taustalla yhtäjaksoinen työhistoria ilman työttömyysjaksoja ja kolmanneksella oli taustalla katkonainen työhistoria, johon kuului työttömyysjaksoja ja määräaikaisia työsuhteita. Pitkäaikaistyöttömyys vaivaa erityisesti ikääntyviä, nimittäin yli puolet pitkäaikaistyöttömistä oli vuonna 2015 yli 50-vuotiaita. 30 %:lla pitkäaikaistyöttömistä oli vain perusasteen koulutus taustalla, joskin 20 %:a pitkäaikaistyöttömistä oli opiskelijoita. (Karhunen & Maczulskij 2018.) On hyvä huomioida, että sittemmin oppivelvollisuutta on nostettu Suomessa ja nykyään jokaisella perusopetuksen 9-luokalta siirtyvällä on velvollisuus hakeutua suorittamaan jokin toisen asteen koulutus. Oppivelvollisuus päättyy 18-vuotiaana tai jos tätä ennen on suoritettu toisen asteen tutkinto. (Oppivelvollisuuslaki 30.12.2020/1214, 2 § & 10 §.)

3.2 Työttömyyden ja hyvinvoinnin yhteydet

Työllä on yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme hyvin suuri merkitys, joten työttömyys nähdään usein negatiivisessa valossa ja poikkeamana normaalista. Sen lisäksi, että työttömyyttä pidetään taloutta heikentävänä asiana, nähdään sen usein olevan riski myös yksilön terveydelle. Lukuisissa tutkimuksissa onkin osoitettu työttömyyden olevan yhteydessä huonompaan terveyteen. Työttömyys ja terveys ovat kahdella tavalla yhteydessä: työttömyys heikentää terveyttä esimerkiksi lisäämällä stressiä, mutta toisaalta heikko terveydentila aiheuttaa myös työttömyyttä (Heikkinen 2016, 36). Työttömien heikompi terveydentila liittyy sosiaalisen aseman ja terveyden väliseen yhteyteen. Alemmassa asemassa olevilla henkilöillä on usein enemmän terveysongelmia (Heikkinen 2016, 37). Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että korkeammassa sosiaalisessa asemassa olevilla on paremmat taloudelliset edellytykset sekä myös tietoa tehdä terveellisiä valintoja (Hult, Saaranen & Pietilä 2016, 108–109).

Pitkäaikaistyöttömien terveyttä ja työkykyä rasittaa usein jokin mielenterveydenhäiriö. Esimerkiksi eräässä suomalaisessa pitkittäistutkimuksessa työttömistä kuntoutuslääkärin asiakkaista 65 %:lla

oli jokin mielenterveydenhäiriö, joista yleisimmät olivat mielialahäiriö, kehitysvammaisuus tai heikkolahjaisuus sekä päihderiippuvuus (Heikkinen 2016, 40). Hultin, Saaranen ja Pietilän (2016, 111–112) tutkimuksessa työttömät kertoivat tilanteensa lisänneen stressiä, masennusoireita ja alkoholin kulutusta. Useat tutkimukset ovat myös vahvistaneet työttömyyden yhteyttä runsaampaan alkoholinkäyttöön niin kansainvälisesti kuin kotimaassakin (Hult, Saaranen & Pietilä 2016, 115). Kuten terveyden ja työttömyyden yhteys, on myös alkoholinkäytön ja työttömyyden yhteys kahdenlainen. Toisaalta päihdeongelmaiset menettävät useammin työnsä, mutta työttömyys myös lisää alkoholin kulutusta. Toisaalta on myös tutkimustuloksia siitä, miten työttömyys vähentää alkoholin käyttöä. (Heikkinen 2016, 50–51.) Työttömyys voi toisaalta myös helpottaa stressiä ja muuta psyykkistä kuormitusta. Psyykkisen voinnin kohentuminen on voinut johtua siitä, että henkilöiden ei tarvinnut enää ponnistella alentuneella työkyvyllä työssä tai siitä, että työpaikka oli esimerkiksi johtamisen tai ilmapiirin vuoksi ikävä paikka olla. (Hult, Saaranen & Pietilä 2016, 111–112.)

Työttömien hyvinvoinnissa on kyse sisäisten ja ulkoisten voimavarojen säilyttämisestä, jotta hyvää terveyttä on mahdollista ylläpitää. Voimavarat säätelevät esimerkiksi elinoloja, elintapoja ja palvelujen käyttöä (Heikkinen 2016, 37). Merkittävä työttömyydessä voimavaroja heikentävä tekijä on rahan puute ja taloustilanteesta aiheutuvat huolet. Esimerkiksi Hultin, Saaranen ja Pietilän (2016, 112) tutkimuksessa lapsiperheissä työttömyyden kielteisin vaikutus oli juuri taloudellinen stressi. Rahanpuute vaikeutti myös terveellisten valintojen tekemistä esimerkiksi ruoan suhteen. Työttömyystilanteessa sosiaalipalveluja, kuten esimerkiksi sosiaaliturvaa tarvitaan tukemaan yksilön voimavaroja, ja sosiaaliturva tutkitusti tukeekin terveyden ylläpitämistä työttömyydessä (Heikkinen 2016, 44). Sosiaalipalvelujen kautta työttömille voidaan myös tarjota erilaisia terveystalv palveluja. Lisäksi sosiaalipalvelujen kautta henkilö voi löytää itselle sopivaa kuntouttavaa toimintaa tai esimerkiksi palkkatuetta työtä, jolla on ollut Hultin, Saaranen ja Pietilän (2016, 115) tutkimuksessa merkittävä pitkäaikaistyöttömien terveyttä edistävä vaikutus esimerkiksi fyysisen ja sosiaalisen toimintakyvyn saralla.

3.3 Työllisyystoimet

Työttömyys on moniulotteinen ja monimutkainen haaste, jota on pyritty ratkaisemaan monin eri tavoin. Valtioneuvoston dokumentissa, Vahva ja välittävä Suomi (2023) kerrotaan, että Suomen hallituksen tavoitteena on luoda vahva ja välittävä Suomi, jossa on mahdollisuus elää turvassa,

kasvattaa osaamista, pärjätä eläkkeellä tai palkalla ja työllistyä. Työllisyysaste on noussut viime vuosina, mutta osaavasta työvoimasta on edelleen pulaa ja työttömyysaste on korkea. Hallituksen tavoitteena on vuoteen 2031 mennessä nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin ja erilaisissa työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaankin 100 000 uutta työllistä vuoteen 2023–2027 välillä. Hallitus toteuttaa laajoja uudistuksia tämän tavoitteen saavuttamiseksi (Vahva ja välittävä Suomi. Neuvottelutus hallitusohjelmasta 2023, 5–12). Alla olevassa taulukossa kuvataan hallituskauden 2023–2027 uudistuksia työllisyyden nostamiseksi.

Kuvio 1. Hallituskauden 2023-2027 työllisyystoimi uudistukset

4 Monialainen yhteistyö

4.1 Monialaisen yhteistyön käsite ja teorettinen malli

Monialaisuus on jo pitkään ollut tapa järjestää sosiaali- ja terveysalan työtä Suomessa ja kansainvälisesti (Gabrielová & Velemínský 2014, 60). Monialaisuudesta puhutaan paljon ja sitä opetetaan niin organisaatioissa kuin opistoissakin. Kun monialaisuus on yleistynyt työn järjestämisen tapana, on sitä myös tutkittu tieteellisesti, ja on kattavaa tieteellistä näyttöä sille, että monialainen yhteistyö parantaa sosiaali- ja terveyspalvelujen laatua. Monialainen yhteistyö esimerkiksi parantamaa työn koordinoitua ja turvallisuutta sekä vähentää päällekkäisyyksiä hoidossa (Reeves, Lewin, Espin & Zwarenstein 2010, 11). Monialainen yhteistyö myös mahdollistaa kokonaisvaltaisemman ja asiakaslähtöisemmän työotteen (Kekoni 2022).

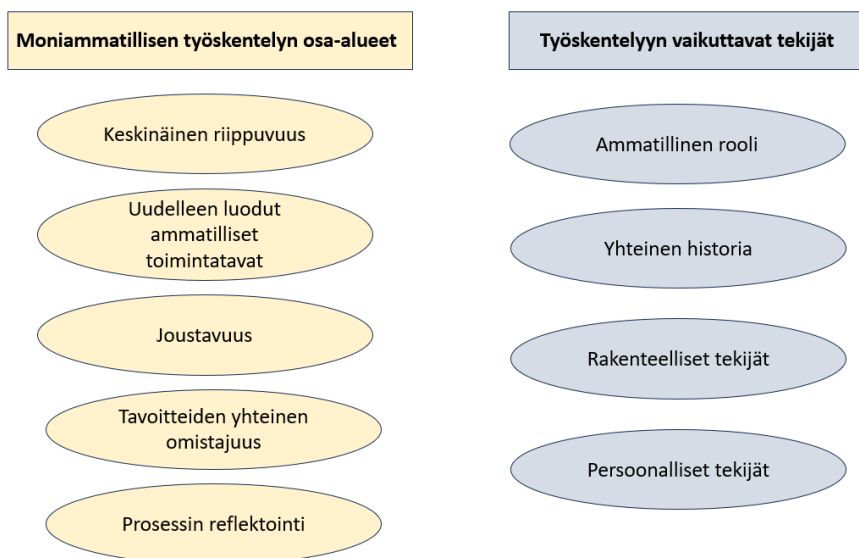
Monialaisuuteen viitataan useilla käsitteillä, joita käytetään keskenään ristiin ja joissa on paljon sisällöllisiä päällekkäisyyksiä. Suomessa käytetään paljon moniammatillisuuden käsitettä, mutta tällä viitataan hyvin monenlaisiin asiakastyön vuorovaikutustilanteisiin. Englannin kielessä moniammatillista yhteistyötä kuvaa parhaiten multi-, inter-, cross- ja transprofessionalism käsitteet. Näistä käsitteistä erityisesti interprofessional ja crossprofessional tarkoittavat yhteistyötä. (Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen 2019, 15.) Kansainvälisessä kirjallisuudessa monialaisesta yhteistyöstä puhutaan yleensä multi- ja interdisciplinary collaboration käsitteillä. Käsitteet tarkoittavat pääpiirteittäin samaa ja viittaavat eri alojen asiantuntijoiden tekemään yhteistyöhön (Gabrielová & Velemínský 2014, 60). Reeves ja kumppanit (2010) ovat jaotelleet monialaisen yhteistyön muotoja neljään käsitteeseen, jotka ovat teamwork, collaboration, coordination ja networking. Näitä yhteistyön muotoja erottaa työntekijöiden keskinäisriippuvuuden ja ryhmän yhtenäisyyden määrä. Tiimityö (teamwork) on verkostotyötä (networking) tiiviimpää. (Reeves ym. 2010, 44.)

Monialainen yhteistyö on yksinkertaisuudessaan työtä, missä eri alojen ammattilaiset ja asiantuntijat kokoontuvat yhteen ratkaistakseen haasteita ja tuottaakseen ratkaisuja sekä palveluja. Monialaista työtä tehdään eri tasoilla ja eri muodoissa. Se voi olla tiimityötä, viranomaisten yhteistyötä tai vaikkapa verkostojen yhteistyötä. (Kekoni ym. 2019, 17; Reeves ym. 2010, xiii.) Tässä opinnäytetyössä monialainen yhteistyö määritellään verkostotyöksi, jossa eri ammattien edustajat työskentelevät yhdessä, heillä on yhteiset tavoitteet ja he jakavat tietoa ja osaamista tavoitteiden

saavuttamiseksi. Keskeistä monialaisessa yhteistyössä on ammattilaisten eriävät taustat ja alat. Juuri se, että ammattilaisilla on erilaiset koulutukset, taidot, toimintatavat ja jopa kulttuurit, tekee monialaisesta yhteistyöstä vaikuttavaa (Simons, Goossensen & Nies 2022, 1).

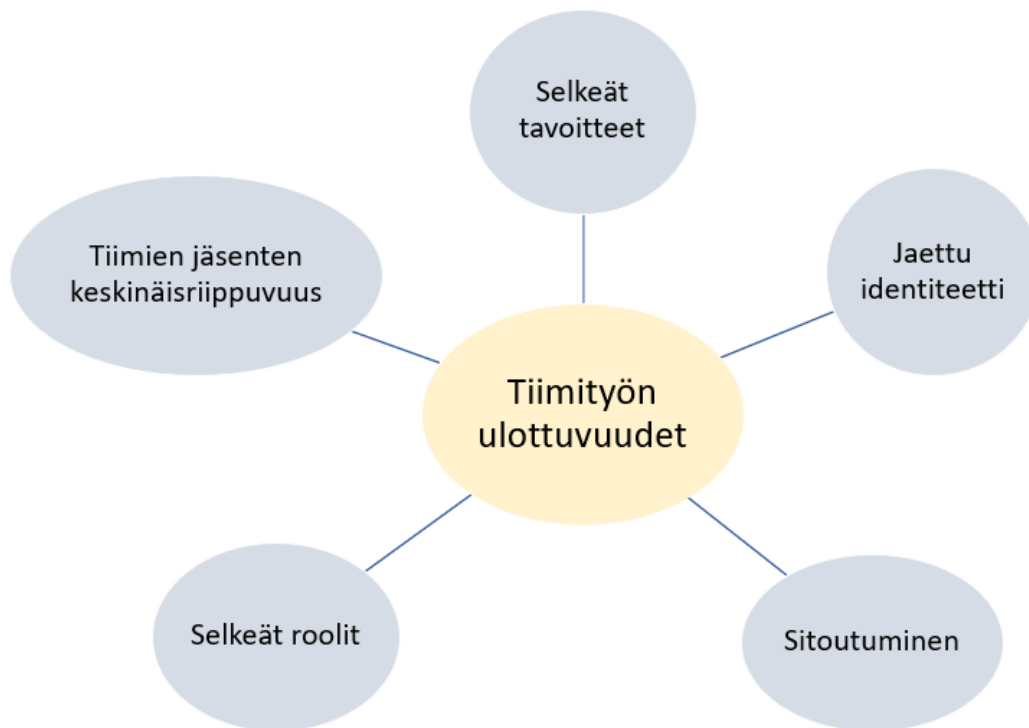
Verkostotyöllä tarkoitetaan sitä, että useat toimijat toimivat yhteistyössä. Asiakkaan tilanteet voivat olla moninaisia eikä yksittäinen ammattilainen voi osata kaikkea. (Palvelujärjestelmä ja yhteistyö n.d.) Monialaisessa yhteispalvelussa voi verkostotoimijoita olla hyvinvointialueelta, kunnasta, TE-toimistosta, terveydenhuollosta ja muista asiakkaan palvelutarpeen mukaisista tahoista. Monialainen yhteispalvelu rakentuukin verkostoyhteistyölle. (TYP-toimintamalli sovittaa työttömän tarvitsemat palvelut yhteen n.d.)

Monialaiseen yhteistyöhön liittyy eri osa-alueita ja niitä on mallinnettu eri malleilla. Kaiken kaikkiaan monialaiseen yhteistyöhön näyttää liittyvän keskeisesti jäsenten roolit, yhteistyön tavoitteet sekä jaettu vastuu. Laura Bronsteinin Moniammatillisen työskentelyn osa-alueiden mallissa on viisi moniammatillisen työskentelyn osa-alueita sekä neljä työskentelyyn vaikuttavaa tekijää. Osa-alueet ovat 1) keskinäinen riippuvuus, 2) uudelleen luodut ammatilliset toimintatavat, 3) joustavuus, 4) tavoitteiden yhteinen omistajuus ja 5) prosessin reflektointi. Työskentelyyn vaikuttavia tekijöitä ovat a) ammatillinen rooli, b) yhteinen historia, c) rakenteelliset tekijät ja d) persoonalliset tekijät. Tämä malli on tehty erityisesti sosiaalityön näkökulmasta. (Kekoni ym. 2019, 18–19.)

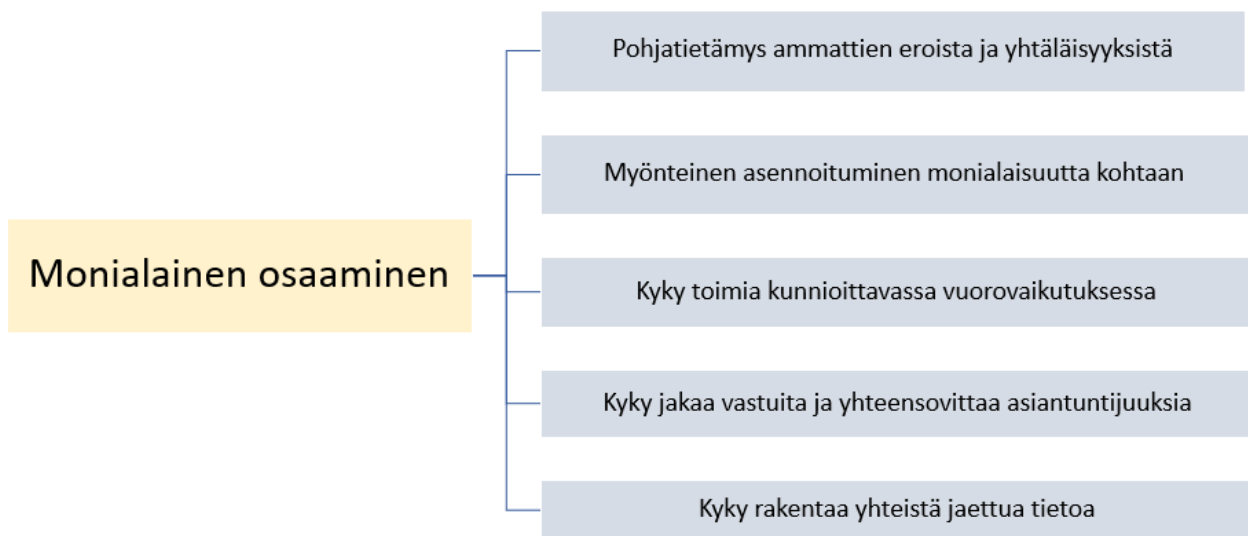
Kuvio 2. Bronsteinin moniammatillisen työskentelyn osa-alueiden malli (Kekoni ym. 2019, 19)

Reeves ja kumppanit (2010) muodostivat monialaisen tiimityön ulottuvuuksien mallin, jossa tiimityön viisi ulottuvuutta ovat pitkälti samoja: 1) selkeät tavoitteet, 2) jaettu identiteetti, 3) sitoutuminen, 4) selkeät roolit ja 5) tiimin jäsenten keskinäisriippuvuus. (Reeves ym. 2010, 10.)

Kuvio 3. Reevesin ja kumppaneiden (2010) monialaisen tiimityön ulottuvuuksien malli

Monialainen yhteistyö työskentelymuotona edellyttää erityistä monialaisuuteen liittyvää osaamista ja ilman sitä yhteistyö ei ole välttämättä hedelmällistä ja osapuolia hyödyttävää. Monialainen osaaminen rakentuu monelle tasolle. Siihen kuuluu 1) pohjatietämys eri ammattien ja alojen eroista ja yhteneväisyyksistä, 2) myönteinen asennoituminen monialaista yhteistyötä kohtaan, 3) kyky toimia kunnioittavassa vuorovaikutuksessa yhteistyökumppanien kanssa, 4) kyky jakaa monialaisen työn vastuita ja rooleja sekä yhteensovittaa asiantuntijuuksia sekä 5) kyky rakentaa yhteistä jaettua tietoa (Kekoni 2022). Toisin sanoen monialainen osaaminen liittyy yhteistyön arvostamiseen, ymmärrykseen siitä, missä monialaisuutta voidaan hyödyntää, selkeään viestintään tavalla joka tuottaa jaettua ymmärrystä sekä kykyyn organisoida työtä siten, että ammattilaiset voivat toimia selkeissä rooleissa ja yhdistää omaa ammattiosaamistaan toisten ammattiosaamisen kanssa.

Kuvio 4. Monialainen osaaminen (Kekoni 2022)

Monialainen osaaminen Kekonin (2022) jäsentämänä on vahvasti sidoksissa Bronsteinin moniammatillisen työskentelyn osa-alueiden kanssa. Kirjallisuuden perusteella vaikuttaa siltä, että monialainen yhteistyö edellyttää roolijakoa ja uusien toimintatapojen luomista, johon tarvitaan spesifiä niihin liittyvää osaamista. Monialaisuudessa vaikuttaa olevan kyse myös keskinäisriippuvuudesta, ja monialaiseen osaamiseen liittyy tämän keskinäisriippuvuuden tunnistaminen ja hyödyntäminen työskentelyä edistäen. Monialainen yhteistyö näyttää tarvitsevan myös sitoutumista ja joustavuutta, jotka puolestaan edellyttävät hyvää vuorovaikutusta sekä myönteistä asennoitumista monialaista yhteistyötä kohtaan. Lisäksi Monialaisuuteen kuuluvat jaetut tavoitteet sekä prosessin reflektointi edellyttävät kykyä yhteisen tiedon rakentamiseen. (Kekoni 2022; Kekoni ym. 2019; Reeves 2010 & Simons ym. 2022.)

4.2 Monialaista yhteistyötä edistävät ja haittaavat tekijät

Monialainen yhteistyö on tärkeää ja kannattavaa, mutta laadukkaan yhteistyön tielle voi tulla erilaisia esteitä ja haasteita. Keskeisimmät yhteistyön haasteet liittyvät resursseihin ja aikatauluihin sekä valtasuhteisiin ja joustamattomuuteen. Resurssipula voi hankaloittaa moniammatillista yhteistyötä, jonka on tunnistanut esimerkiksi Bronstein sosiaalialalla (Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen 2019, 21). Resurssipula usein lisää työtaakkoja, mikä puolestaan voi myös

haitata yhteistyötä, kun työntekijät ovat kuormittuneita eivätkä halua esimerkiksi ottaa lisää vastuuta tehtävästä tai sitoutua siihen vahvasti (Seikkula & Arnkil 2018, 47). Valtakysymykset voivat myös tulla laadukkaan yhteistyön esteeksi, mikä on havaittu erityisesti perinteisesti hierarkkisessa terveydenhuollossa. On esimerkiksi havaittu, että lääketieteen edustajien rooli korostuu sote-alan moniammatillisissa tiimeissä ja siihen liittyvä status mielletään usein muita korkeammaksi (Kekoni ym. 2019, 23). Valta-asemat voivat aiheuttaa myös kitkaa työntekijöiden suhteiden välille. Tiimin jäsenet voivat esimerkiksi kilpailla ongelman ja tavoitteiden määrittelystä ja ylikorostaa omaa ammattiosaamistaan (Seikkula & Arnkil 2018, 47).

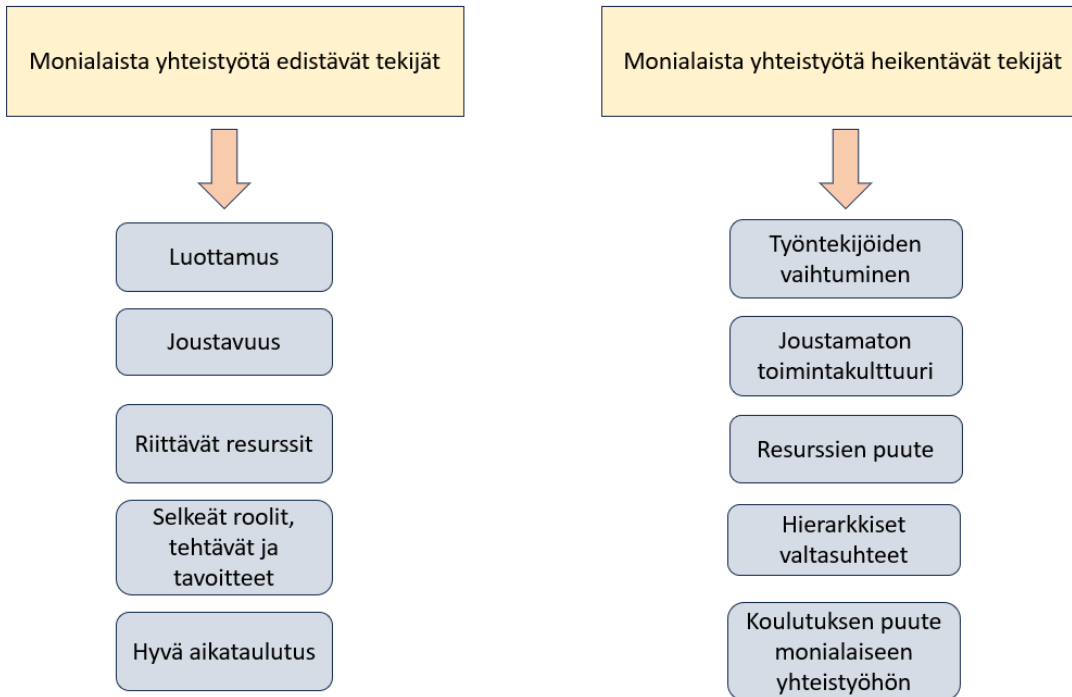
Terveydenhuollon puolella on havaittu samanlaisia haasteita monialaisessa yhteistyössä. Kansainväliset terveydenhuollon ammattilaiset eri puolilla maailmaa kokivat haasteiksi sen, että ammatti-identiteetit heikensivät tiimin yhtenäisyyttä. Valtaerot, kun tiimin jäsenillä on esimerkiksi kokemuseroa, saattoivat haitata tiimissä käytyä keskustelua. Lisäksi haasteiksi koettiin monialaisen yhteistyön toimintakulttuurin aloittaminen, tiimin jäsenten vaihtuminen, aikatauluhaasteet ja tapaa-misten kulun huono aikatauluttaminen. Muiksi haasteiksi terveydenhuollon ammattilaiset tunnistivat vähäisen kouluttamisen monialaiseen yhteistyöhön, resurssien niukkuudesta johtuvat paineet sekä työntekijöiden epävarmuuden heidän ammatillisuuden sopivuudesta osaksi tiimiä. (Reeves, Lewin, Espin & Zwarenstein 2010, 21–22.) Samankaltaisia haasteita havaittiin suomalaisessa tutkimuksessa, jossa tutkittiin monialaisia tiimejä lastensuojelussa ja perhepalveluissa: tiimien kokoukset olivat osittain jäsentymättömiä, moniammatillisen yhteistyön tehtävistä oli yhteisymmärryksen puutetta ja tiedon jakamista rajoitti asiantuntijoiden varautuneisuus (Nieminen, Vierula, Paavilainen & Pösö 2020, 244–246). Tiedon jakaminen ja viestinnän puute on myös havaittu monialaisen yhteistyön haasteeksi nuorisotyössä. Niiden lisäksi yhteistyössä on havaittu myös eriäviä odotuksia, riittämätöntä sitoutumista ja terveydenhoitajien, opettajien ja muiden asiantuntijoiden riittämätöntä kuuntelemista ja osaamisen hyödyntämistä (Rumping, Boendermaker & Ruyter 2019, 294).

Toimiva monialainen yhteistyö perustuu luottamukseen, avoimuuteen ja joustavuuteen. Laadukas yhteistyö edellyttää ensinnäkin, että siihen on käytettävissä riittävästi resursseja, josta on vastuussa yhteistyöhön osallistuvat taustaorganisaatiot. Monialaiseen yhteistyöhön tulee olla käytettävissä myös riittävästi aikaa. Jotta yhteistyö olisi sujuvaa, on työskentelyn alkuvaiheessa myös määriteltävä tavoitteet, tehtävät ja roolit. Näin yhteistyöhön osallistuvat työntekijät hahmottavat

oman ja toisten työntekijöiden paikat moniammatillisessa tiimissä ja pystyvät hyödyntämään tehokkaasti toistensa osaamista. (Kekoni ym. 2019, 21–25.) Myös kansainvälisessä sosiaalialan kirjallisuuskatsauksessa monialaista yhteistyötä edistävästä tekijöistä oli havaittu samoja osa-alueita. Monialaista yhteistyötä edisti 1) kumppaneiden ammattiosaamisen tunnistaminen ja ymmärtäminen, 2) palautteen antaminen ja yhdessä reflektointi, 3) tiimin rakenteet, 4) sitoutuminen ja halukkuus yhteistyöhön, 5) jaetut säännöt ja vastuut sekä 6) luottamus (Rumping, Boendermaker & Ruyter 2019, 299–303).

Monialaisten tiimien rakenteet on havaittu tärkeiksi myös Niemisen ja kumppanien (2020, 244) tutkimuksessa, jossa todettiin, että viikoittainen vakiintunut aika monialaisille kokouksille edisti monialaiseen työskentelyyn sitoutumista. Lisäksi selkeät ja vakiintuneet rakenteet ja käytännöt koettiin yhteistyötä edistäväksi. Monialaiset kokoukset koettiin myös hyödyllisiksi siitä, että asiakkaiden tilanteesta ja käyttämistä palveluista sai niissä ajankohtaista tietoa. Avoimuuden merkitystä tutkimus vahvisti myös, sillä havaittiin, että monialaisissa ryhmissä oli asiakkaan läsnä ollessa vaikeuksia keskustella avoimesti, mikä haittasi yhteistyötä. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että osapuolten havainnoista ei keskusteltu dialogisesti tasapuolisesti, vaan huomioita jäi käsittelemättä.

Kaiken kaikkiaan osittain samat asiat vaikuttavat monialaiseen yhteistyöhön sitä edistävästi tai heikentävästi. Esimerkiksi kun resursseja ja aikaa on riittävästi, edistävät nämä yhteistyön toteuttamista, mutta kun niistä on pulaa, yhteistyö vaikeutuu. Lisäksi joustavuus edistää yhteistyötä, mutta joustamattomuus heikentää sitä. Monialaisen yhteistyön toteuttaminen ei kuitenkaan ole helppoa. Esimerkiksi Kekonin (2022) mukaan monialaisuus lisää asiakaslähtöisyyttä, mutta Niemisen ja kumppanien (2020) tutkimuksessa asiakkaan läsnäolo haittasi avointa keskustelua. Miten monialainen yhteistyö on asiakaslähtöistä silloin, kun asiakkaan asioista ei pystytä puhumaan avoimesti? Vaikuttaa vahvasti siltä, että monialaista yhteistyötä edistävät tekijät sekä monialaisen yhteistyön mallien osa-alueet ovat osittain samoja. Toisin sanoen monialainen yhteistyö toimii niin kuin pitää, kun siihen tarvittavat osa-alueet toteutuvat. Tässä luvussa käytetyissä lähteissä mainitut monialaista yhteistyötä edistävät ja heikentävät tekijät on tiivistetty ja niputettu alle yhteen kuvioksi. Kuviolla pyritään selkiyttämään monialaiseen yhteistyöhön vaikuttavia monia tekijöitä ja niiden suhteita.

Kuvio 5. Koonti monialaista yhteistyötä edistävistä ja heikentävistä tekijöistä

5 Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)

5.1 TYP-työn lähtökohdat ja tausta

TYP-työllä tarkoitetaan työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua eli yhteistoimintamallia, jossa Kela, TE-toimisto/ kuntakokeilu sekä hyvinvointialue yhdessä suunnittelevat, arvioivat sekä vastaavat asiakkaan työllistymisprosessista. Monialaisen yhteispalvelun asiakkaaksi voi ohjautua siis sekä TE-toimiston-, Kelan- tai hyvinvointialueen puolelta siitä asiakaspalvelutilanteesta, jossa asiakkaan palvelu sillä hetkellä on ja jokainen asiantuntija arvioi sen, edellyttääkö työllistyminen palvelujen yhteensovittamista, jonka jälkeen asiakas ohjataan monialaiseen yhteispalveluun. Monialaisen yhteispalvelun asiakkuuteen liittyy myös työttömyyden kestoon liittyvät kriteerit, jotka tarkoittavat sitä, että asiakas, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyyden takia vähintään 300 päivää, täyttänyt 25 vuotta ja työttömyyttä on kertynyt yhtäjaksoisesti 12k tai alle 25-vuotias asiakas, joka on ollut työttömänä 6 kk ajan yhtäjaksoisesti voidaan ohjata monialaisen yhteispalvelun asiakkaaksi. (Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) 2023.)

Työllisyyden kuntakokeiluun kuuluvat kunnat vastaavat kokeilulain (L 1269/2020) mukaisesti osasta TE-toimistoille kuuluvista tehtävistä ja kuntakokeilulain mukaan kunta hoitaa myös TYP-laissa (L 381/2023) TE-toimistolle säädettyjä tehtäviä, kuten monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimisen, kartoitusjakson palvelut, monialaisen yhteispalvelun päättymiseen liittyvän arvioinnin ja monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisen työnhakuvelvollisuuksineen. (Kysymyksiä ja vastauksia työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) n.d.)

TYP-toimintamalli rakentuu verkostoyhteistyölle, johon kuuluu työttömän asiakkaan palvelutarpeen mukaiset palvelut yhteensovittettuna kokonaisuutena sisältyen sosiaali- ja terveyspalvelut, kuntoutuspalvelut, julkiset työvoimapalvelut sekä tarvittaessa muut työllistymistä edistävät palvelut. TYP-toimintamalli pohjautuu monialaiseen verkostoyhteistyöhön, mikä tarkoittaa sitä, että eri alojen asiantuntijat kokoontuvat tekemään yhteistyötä, jossa he sovittavat asiantuntijuuksiaan yhteen, jakavat tietoa ja muodostavat yhdessä ratkaisuja asiakkaiden haasteisiin ja tarpeisiin (Kekoni ym. 2019, 17; Reeves ym. 2010, xiii). Monialaiseen yhteistyöhön liittyy keskeisesti myös jaetut vastuut ja tavoitteet. TYP-toimintamallille on olemassa yhteiset valtakunnalliset tavoitteet, ja työ- ja elinkeinoministeriön asettama ohjausryhmä seuraa ja arvioi monialaisen yhteispalvelun toimeen-

panoa sekä ohjaa yhteispalvelun kehittämistä. Tämänhetkinen laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelumallista on voimassa vuoden 2024 loppuun saakka. (TYP-toimintamalli sovittaa työttömän tarvitsemat palvelut yhteen n.d.)

Pitkään työelämästä poissa olleiden asiakkaiden kohdalla TYP voi olla oikea palvelu silloin kun työllistymisen haasteet eivät johdu ainoastaan siitä, että työpaikkoja ei ole saatavilla tai osaamisessa olisi puutteita. Asiakkaalla voi olla muun muassa työkyvyn alenemaa tai toimintakyvyn rajoitteita sekä erilaisia elämänhallinnan haasteita. (Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) 2023.)

5.2 TYP-työn historiaa

1990-luvulla alettiin työttömille tarkoitettuja palveluita sovittaa yhteen, millä tavoiteltiin työllisyyden parantamista ja rakennetyöttömyyden ratkaisuja. Vuonna 1998 työnhakijoiden oikeudet ja velvollisuudet täsmennettiin ensi kerran, ja järjestelmään koskevan kokonaisuudistuksen tavoitteena oli työttömyysturvan kannattavuuden varmistamisen lisäksi työnhakuvalmiuksien vahvistaminen sekä työttömien työhakuun liittyvä aktivointi. Työmarkkinatuen ja työvoimapalvelujen uudistusten keskeisenä tavoitteena oli kuntien sosiaalitoimen ja valtion työvoimapalveluiden yhteisvastuun kasvattaminen työttömyyden hoitoon liittyen. Vuonna 2002–2003 toteutettiin yhteispalvelukokeilu pitkäaikaistyöttömille, joka koostui kuntien, työvoimatoimistojen ja Kelan yhteisestä palvelutoiminnasta. Luotiin palvelukeskuksia, joissa hoidettiin vaikeimmin työllistyvien palveluita ja näistä työvoiman palvelukeskuksista haettiin ratkaisuja rakenteelliseen työttömyyteen. Työvoiman palvelu-keskustoimintaa (TYP) toteutettiin kokeilun jälkeen vuodesta 2004 alkaen vuoteen 2015 asti, jolloin laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta astui voimaan. (Rajavaara, Saikku & Seppälä 2019, 24–26).

Alla olevasta taulukosta nähdään, miten vastuullisuus ilmenee eri tavoin, kun katsotaan aikaisempaa työvoiman palvelukeskusta ja nykyisen lain mukaista työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua. (Rajavaara, Saikku & Seppälä 2019, 43).

Taulukko 1. Vastuullisuuden ilmeneminen työvoiman palvelukeskuksissa ja työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa (Rajavaara, Saikku & Seppälä 2019, 43)

Vastuullisuuden muoto	Työvoiman palvelukeskus	Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu
Poliittinen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rakenteellinen työttömyyteen puuttuminen ▪ Valtion ja kuntien vastuunjako ▪ Kaupunkeihin keskittyvä ▪ Valtakunnallinen ohjausryhmä ja jaosto ▪ Valtion ohjaus vähäistä ▪ Työhallinnon ja kunnan yhteisvastuu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Työllistymisen edistäminen ▪ Valtion ja kuntien vastuunjako ▪ Koko maan kattava ▪ Valtakunnallinen ohjausryhmä ja työjaosto ▪ Valtion ohjaus vähäistä ▪ Kunnan vastuu
Lakiin perustuva	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sopimuksiin ja ohjeisiin perustuva ▪ Asiakasvirta osin ohjattavissa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakiin, asetukseen ja sopimuksiin perustuva ▪ Asiakasvirta määräytyy pääosin lain kriteerien ja verkoston johtoryhmän linjausten perusteella
Hallinnollinen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhden luukun palvelu ▪ Paikallinen johto- tai ohjausryhmä ▪ Kahden johtajan malli ▪ TYPPI-asiakastietojärjestelmä ▪ Ei selkeitä tulostavoitteita 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhden luukun tai verkoston tuottama palvelu ▪ Paikallinen johtoryhmä ▪ Johtava henkilö nimetään kunnasta ▪ TYPPI-asiakastietojärjestelmä ▪ Tulostavoitteet johtoryhmien linjausten perusteella
Ammatillinen	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhteinen toimipiste ▪ Yksilöllinen ja intensiivinen asiakaspalvelu ▪ Parityöskentely 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yhteinen toimipiste tai työskentely omissa toimipisteissä ▪ Yksilöllisen asiakaspalvelun pyrkimys ▪ Yksin työskentely ▪ Konsultaatio ▪ Skype
Yhteiskunnallinen, asiakasta koskeva	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Asiakkaalle vapaaehtoinen ▪ Asiakkaan velvollisuudet työhallinnon ja toimeentulotuen lainsäädännössä ▪ Syrjäytymisen ehkäisy ▪ Asiakkuus pitkäkestoista 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Asiakkaalle velvoittava ▪ Asiakkaan velvollisuuden myös TYP-laissa ▪ Työllistymisen tukeminen ▪ Paine lyhentää asiakkuuden kestoa

Palvelua toteutettaessa TYP-työntekijät kartoittavat yhdessä asiakkaan kanssa työllistymisen esteitä ja tavoitteita työllistymiselle. Asiakas ohjataan hyvinvointialueen, Kelan tai TE-toimiston tarjoamiin palveluihin tai muihin asiakkaan tarvitsemiin palveluihin. Asiakkaan tilannetta kartoitetaan yksilöllisesti yhteistyössä ja tuetaan tavoitteiden saavuttamisessa. (Kuntaliitto, TYP-palvelumuotoilun loppuraportti n.d.) Oikea-aikaisten palveluiden löytyminen ja palveluiden yhteensovittaminen yhden luukun periaatteella on tärkeää työllistymisen etenemisen tukemiseen TYP-asiakkuudessa.

5.3 TYP-työn lainsäädäntö

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (L 1369/2014) tuli voimaan vuonna 2015, jolloin Suomeen tuli 33 verkostoa, joissa Kelan, kuntien ja työ- ja elinkeinotoimiston yhteistoimin tarjottiin palveluja pitkäaikaistyöttömille. Aikanaan TYP tarkoitti lyhennettä, jolla viitattiin työvoiman palvelukeskuksiin ja nimi jäi käyttöön voimaan tulleen lain myötä. Lain ensimmäiset sanat viittaavat jo lähtökohtaisesti siihen, että TYP yhteispalvelun päätavoitteena on työllistymi-

nen. TYP toiminnan lakisääteistämisen tavoitteena oli, että pitkäaikaistyöttömille varmistetaan tarvittavien palvelujen saatavuus maanlaajuisesti sekä työttömien yhdenvertaisuuden parantaminen riippumatta siitä missä henkilöt asuvat. (Rajavaara, Määttä, Kokko & Tarkiainen 2019, 8–11.)

Ennen kun Laki työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta tuli voimaan oli vastuita pitkäaikaistyöttömien palveluiden osalta siirretty eri järjestelmien välillä ja yhteensovittamisen tarve nousikin esiin ensin kuntoutuksen puolella. 2003 kumotun lain kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyöstä (L 604–1991) mukaan kuntien tuli huolehtia siitä, että Kela, sosiaalitoimiston, mielen-terveystoimiston, terveyskeskuksen, työvoimatoimiston ja päihdehuollon tuli yhteistyön voimin etsiä ratkaisua kuntoutusasiakkaan palvelutarpeisiin, jos muulla keinoin ei ratkaisua ollut löytynyt. Kuntoutuksen asiakasyhteistyön lakia muutettiin, joka myös kumottiin, kun laki työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta tuli voimaan vuonna 2015. Tällöin myös aikaisemman lain aikana toimineet valtakunnalliset kuntoutusasian neuvottelukunnat sekä alueelliset asiakasyhteistyöryhmät päättivät toimintansa. (Rajavaara, Saikku & Seppälä 2019, 24–25.)

Jos työllistymisen edistäminen edellyttää työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kelan palveluiden yhteensovittamista, ohjataan asiakas monilaiseen yhteispalveluun ja asiakkaalle tehdään yhdessä palvelutarvearviointi, jonka perusteella tehdään 3kk kuluessa palvelutarpeen arvioinnin aloituksesta monilainen työllistymissuunnitelma. Tätä 3kk jaksoa kutsutaan kartoitusjaksoksi, jossa yllä mainitut toimijat yhdessä selvittävät työttömän osaamisen, sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Tarkoituksena kartoitusjakson aikana on motivoida ja sitouttaa asiakasta työllistymistä tukeviin tarkoituksenmukaisiin palveluihin. (Laki työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta 30.12.2014/1369, 3 §.)

Palvelutarpeen arvioinnista puhutaan monissa yhteyksissä ja eri palveluissa se on sisällöltään hieman erilainen. Työllisyyspalveluissa palvelutarpeen arvioinnilla tarkoitetaan työnhakijan yksilöllistä työllistymismahdollisuuksien kartoitusta. Palvelutarpeen arvioinnissa huomioidaan asiakkaan työnhakutaidot, osaamiset ja ammattitaidot sekä mahdolliset tavoitteet näiden kehittämiseen, työttömyyden pitkittymiseen ja muut työllistymiseen vaikuttavat seikat sekä työllistymiseen ja työnhakuun vaikuttava työ- ja toimintakyky kuten myös asiakkaan sosiaalinen tilanne (Palvelutarpeen arviointi 2023). Sosiaalihuoltolain (L 2014/1301) mukaan palvelutarpeen arviointiin kuuluu yhteenveto asiakkaan tilanteesta, erityisen tuen sekä sosiaalipalveluiden tarpeesta, asiakkaan oma

näkemyks palvelutarpeestaan sekä ammattilaisen tekemät johtopäätöksen asiakkuuden edellytyksistä. Monialaisessa yhteispalvelussa arvioidaan siis asiakkaan tilannetta monialaisesti ja siinä otetaan huomioon asiakkaan sosiaalinen tilanne eli asuminen, toimeentulo, terveys, päihteet, velat sekä työ- ja toimintakykyyn ja ammatilliseen osaamiseen liittyvät asiat. (Kuntaliitto, TYP-palvelumuotoilun loppuraportti n.d.)

Kartoitusjaksolla tarkoitetaan sitä, että kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun monialainen yhteispalvelu asiakkuus on alkanut asiakkaalle, tehdään palvelutarpeen arviointi yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston, hyvinvointialueen ja Kelan kanssa. Kartoitusjaksolla selvitetään yhdessä asiakkaan työllistymiseen vaikuttavaa sosiaalista tilannetta, työ- ja toimintakykyä ja ammatillista osaamista. Kartoitusjaksolla myös sitoutetaan ja motivoidaan asiakasta työllistymisen edistämisen kannalta sopiviin ja oikea-aikaisiin palveluihin. (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 30.12.2014/1369.)

Monialaisen työllistymissuunnitelma laaditaan kartoitusjakson aikana. Monialainen työllistymissuunnitelma tehdään, kun palvelutarvetta on arvioitu monialaisesti työ- ja elinkeinotoimiston ja hyvinvointialueen asiantuntijan sekä asiakkaan kanssa. Monialaisessa työllistymissuunnitelmassa sovitaan asiakkaan tavoitteet työvoima-, terveys-, kuntoutus- ja sosiaalipalveluiden osalta. Jos asiakkaan palvelutarve edellyttää, niin myös Kela on mukana suunnitelma laatimisessa. (Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 30.12.2014/1369.)

Työttömän velvollisuus on osallistua monialaisen työllistymissuunnitelman tekoon ja toimimaan suunnitelman mukaan, osallistumaan ja hakeutumaan sovittuihin palveluihin. Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelun asiakkuus päättyy, kun tarvetta monialaiselle yhteispalvelulle ei enää ole. (L 1369/2014; L 381/2023). TYP- lainsäädännöllä tavoitellaan mm. työllisyysasteen nostamista, työttömyydestä aiheutuvien kokonaismenojen alentamista ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämistä (Kuntaliitto, TYP-palvelumuotoilun loppuraportti n.d).

1.1.2025 tulee voimaan TE24 -uudistus, joka tarkoittaa sitä, että TE-palvelut siirretään kunnille eli TE-toimistot lakkautetaan ja kunta tai kunnat yhdessä toimivat uusina työvoimavirnaomaisina. Uudistuksen tavoitteena on saada palvelut lähemmäksi asiakkaita siirtämällä työllisyyspalvelut, elinkeinopalvelut ja kunnan koulutuspalvelut saman järjestäjän vastuulle nopeamman työllistymisen

edistämiseksi. (Kysymyksiä ja vastauksia TE-palvelut 2024 uudistuksesta n.d.) Kun työvoimapalvelut siirtyvät valtiolta kuntien järjestämisvastuulle myös nykyinen TYP- laki muuttuu ja 1.1.2025 tulee voimaan uusi laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, TYM- laki (381/2023). Uusi TYM- laki (381/2023) koostuu kahdesta eri kokonaisuudesta, työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallista ja nuorten työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta. Monialaisen tuen yhteispalvelumallissa ei nykyisen TYP lain (L381/2023) mukaisia ikään ja työttömyyden kestoon liittyviä rajoituksia enää ole. Jatkossa monialaisen tuen yhteistoiminmallin toimijoita ovat työvoimaviranomaiset eli kunta tai kunnat, Kela ja hyvinvointialue, jotka arvioivat yhdessä asiakkaan tarvitsemaa moniaista tukea työvoimapalveluiden, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja kuntoutuspalveluiden osalta. (Kysymyksiä ja vastauksia työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP) n.d.)

5.4 Keskeiset työllistymistä edistävät palvelut

Työllistymistä edistäviä palveluita on esimerkiksi kuntouttava työtoiminta, koulutuskokeilu, työkokeilu, kotoutujan omaehtoinen opiskelu, omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella, työvoimakoulutus, uravalmennus ja työnhakuvalmennus (Työllistymistä edistävät palvelut 2024). Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu tähtää työhön, mutta tähän päästäkseen saattaa asiakkaalla olla siihen pitkäkin matka. Asiakkuudet ovat erilaisia, ja kun yhteispalvelu alkaa, voi asiakas tarvita paljonkin erilaisia kuntouttavia palveluita liittyen sosiaaliseen tilanteeseen, terveydentilaan tai työ- ja toimintakykyyn. Työhön tai kouluun hakeutuminen ei siis saata olla vielä alkuvaiheessa ajankohtaista eikä oikea-aikaista. Monialaisessa yhteispalvelussa asiakas saa tukea eri kuntouttaviin palveluihin hakeutumiseen, ja suunnitelmaa seurataan TYP-työntekijöiden ja asiakkaiden kanssa tarvittaessa sitä muuttaen.

Asiakkaan polku monialaisessa yhteispalvelussa voisi olla esimerkiksi sellainen, että työ- ja toimintakykyä lähdetään arvioimaan ja arjen hallintaa parantamaan kuntouttavan työtoiminnan avulla. Tämän jälkeen terveydellisten seikkojen samanaikaisen selvittämisen myötä asiakas voisi ohjautua Kelan työllistymistä edistävään ammatilliseen kuntoutukseen. Seuraava askel voisi olla palkattu työ, jonka päättyessä tavoitteena on työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Asiakkaan palvelukokonaisuuteen voidaankin ajatella kuuluvan työllistymisen ja koulutuspalvelujen lisäksi

työllistymistä tukevat monialaiset palvelut, joihin kuuluu mm. kunnan ja kolmannen sektorin palvelut, sosiaalipalvelut ja terveystyöpalvelut sekä muut TE-toimiston ja kunnan työllistymistä edistävät palvelut. (Kuntaliitto, TYP-palvelumuotoilun loppuraportti n.d.)

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalipalvelua ja perustuu lakiin (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 89/2001) sekä on toissijainen palvelu verrattuna TE-palveluihin. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät voi osallistua esimerkiksi työ- ja toimintakykyrajoitteiden vuoksi työhön tai julkisiin työvoimapalveluihin, kuten työkokeiluun. Tavoitteena kuntouttavalla työtoiminnalla on vahvistaa asiakkaan työ- ja toimintakykyä, tukea elämän- ja arjenhallintaa sekä ehkäistä syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuutta työtoimintaan 3–24 kuukauden ajan 1–4 päivää viikossa. Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on parantaa henkilön valmiuksia kohti työtä, koulutusta tai muita TE-toimiston työllistymistä edistäviä palveluita. (Kuntouttava työtoiminta n.d.)

Työkokeilu on tarkoitettu työmarkkinoille paluun tueksi ja työkokeilussa on tarkoitus tehdä niitä töitä, joita yleisesti työsuhteessa tehdään. Työkokeilua voidaan järjestää samalla työnantajalla enintään 6 kuukautta ja yhteensä 12 kuukautta. Työkokeilun viikoittainen kesto voi olla 4–8 tuntia korkeintaan 5 päivänä viikossa. Työkokeilun avulla voidaan esimerkiksi selvittää, minkälaista tukea henkilö tarvitsee työhön päästäkseen, onko ala kiinnostava tai onko ala työkykyyn nähden mahdollinen. Työkokeilun ajalta on mahdollista saada työttömyyskorvausta ja kulukorvausta, joka on 9 euroa osallistumispäivältä. (Työkokeilun käytännöt ja säännökset 2023.) Työkokeilu on hyvä tapa kerryttää työkokemusta ja onkin yksi keinoista asiakkaan palvelupolulla kohti avoimia työmarkkinoita tai palkkatukityötä.

Palkkatuki on harkinnanvarainen tuki ja tarkoittaa sitä, että työnantaja voi hakea taloudellista tukea työttömän työnhakijan palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Palkkatuen myöntäminen perustuu aina työnhakijan palvelutarpeeseen, ja tuen tarkoituksena on edistää työnhakijan työllistymistä. Työnantaja voi hakea tukea 50 %-100 % riippuen työnhakijan tilanteesta, joihin vaikuttaa mm. ikä, osaamisen puute tai työkyvyn alenema. (Palkkatukea työnantajalle työttömän palkkaamiseen n.d.)

6 Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus

6.1 Tiedonhaku ja teoreettisen viitekehysten rakentaminen

Tiedonhaku aloitettiin opinnäytetyötä varten etsimällä teoksia hakusanoilla monialainen yhteistyö, multidisciplinary collaboration ja työllisyyttä edistävä monialainen yhteispalvelu. Kirjallisuutta etsittiin etenkin pitkäaikaistyöttömiä tukevista työllisyyspalveluista ja monialaisuudesta. Työllisyyspalveluihin perehdyttiin etenkin ammatillisen kirjallisuuden kautta, ja monialaisuuteen teoreettisen kirjallisuuden ja tutkimuskirjallisuuden kautta. Tiedonhakuun käytettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjastoa sekä muita suomalaisia kirjastoja. Lisäksi tietoa etsittiin työttömyyden ilmenemisestä Suomessa. Aihepiireistä tehtyihin opinnäytetöihin tutustumiseen hyödynnettiin Theseus-tietokantaa ja eri opinnäytetöiden ja väitöskirjojen kirjallisuusluetteloita hyödynnettiin opinnäytetyön kannalta relevantin taustakirjallisuuden löytämiseen.

Monialaisesta yhteistyöstä ja työttömyydestä löytyy kattavasti kirjallisuutta sekä kansainvälistä ja kotimaista tutkimusta, mutta näitä aloja yhdistävää kirjallisuutta ei juuri ole. Monialaista yhteistyötä on esimerkiksi tutkittu erityisesti terveydenhoidon kontekstissa. Taustakirjallisuuden avulla tätä opinnäytetyötä varten selvitettiin, millaista on pitkäaikaistyöttömyys ja sen hoito Suomessa, millaista on työllisyyttä edistävä monialainen yhteispalvelu ja mitä on monialainen yhteistyö teoreettisena mallina ja käytäntöön sovellettuna.

Tämän opinnäytetyön teoreettinen viitekehys rakennettiin siten, että monialainen yhteistyö käsitteenä ja teoreettisina malleina viitoitti tutkimustyötä ja tutkimustulosten käsittelyä. Monialainen yhteistyö tarjosi malleja ja käsitteitä, jotka auttoivat jäsentämään ja ymmärtämään verkostoyhteistyötä ilmiönä. Lisäksi opinnäytetyössä viitekehykseen kuului TYP-työ, joka oli työn konteksti, jota tutkittiin. Myös työttömyyttä käsiteltiin opinnäytetyössä yleisenä yhteiskunnallisena ilmiönä, jonka vaikutuksia sosiaalialalla hoidetaan. Työttömyyden avaaminen ilmiönä pohjusti opinnäytetyötä. Päälähteet työssä olivat Työ ja elinkeinoministeriön ohjeet ja raportit, Finlex ja Työmarkkinatori sekä Taru Kekonin (2019; 2022) monialaista yhteistyötä käsittelevät teokset.

6.2 Tutkimusote ja menetelmät

Opinnäytetyön aihe on asiantuntijoiden kokemukset moniammatillisen yhteistyön toimivuudesta TYP verkostoissa. Työn tavoitteena oli kartoittaa asiantuntijoiden kokemuksia ja löytää mahdollisia kehittämiskohteita TYP-työlle. Tavoitteeseen vastattiin kolmella tutkimuskysymyksellä, jotka ovat 1) *Millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on TYP-työstä?* 2) *Millaista yhteistyötä asiantuntijoiden mukaan laadukas TYP-työ edellyttää?* ja 3) *Miten monialaista yhteistyötä tulee kehittää TYP-työn näkökulmasta?*

Opinnäytetyö toteutettiin tapaustutkimuksellisena kehittämistyönä, jossa hyödynnettiin laadullisen tutkimuksen tutkimusotetta. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimuskohteen laatua, ominaisuuksia tai merkityksiä (Menetelmäpolkuja humanisteille 2021). Laadullisen tutkimuksen tekeminen prosessina on joustavaa ja ei erityisen lineaarista. Tutkimuksen vaiheet voivat vaihdella edestakaisin ja menetelmä, asetelma ja tutkimuskysymykset voivat muotoutua vähitellen. Samalla tutkimustyöhön liittyvät näkemykset ja tulkinnat kehittyvät ja tarkentuvat. (Kiviniemi 2018, 73.) Monialaista yhteistyötä on tutkittu laajalti, ja tätä tietopohjaa käytettiin taustoittamaan tutkimusta ja tulosten tulkintoja. Opinnäytetyö kohdentui TYP-työhön, mikä toi tutkimukseen uuden kulman, johon syventyminen asiantuntijoiden kokemusten kautta onnistui parhaiten laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön aihe ja tavoite säilyivät prosessin alusta loppuun suunnilleen samoina, mutta tutkimuskysymykset tarkentuivat hieman tutkimuksen edetessä.

Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö on tutkimusotteeltaan vahvan laadullinen, koska tarkoituksena oli kartoittaa asiantuntijoiden kokemuksia. Kehittämistyössä siis työskenneltiin kokemusten, käsitysten ja merkitysten kanssa ja niitä pyrittiin jäsentämään siten, että ymmärrys asiantuntijoiden kokemuksista monialaisesta yhteistyöstä kasvoi ja havainnoista pystyttiin muodostamaan kehitysideoita. Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat kysely, haastattelu, havainnointi ja dokumenttien kerääminen. Kun tutkitaan aikomuksia ja näkemyksiä jotain asiaa tai toimintaa kohtaan, on kysely tai haastattelu soveliaa aineistonkeruumenetelmää. Mikäli halutaan tutkia vuorovaikutuskäyttäytymistä, on havainnointi soveliaa aineistonkeruumenetelmää. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui kysely, sillä kysely soveltui hyvin asiantuntijoiden kokemusten ja näkemysten selvittämiseen.

6.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineiston keruuta varten laadittiin kysely (liite 1.), jossa oli yhteensä 8 kysymystä. Kysymykset olivat pääsääntöisesti avoimia, mutta muutama suljettu kysymys asetettiin myös kyselyyn. Kysely laadittiin Webropol-järjestelmällä, joka on kyselyiden laatimiseen tarkoitettu sovellus. Kysely rakennettiin siten, että ensin kysyttiin yleisiä kokemuksia ja mielipiteitä TYP-työstä, kuten kysymällä *"Kuinka tyytyväinen olet TYP-verkoston toimintaan?"* Kyselyn loppupuolella kysyttiin TYP-työn haasteista ja kehittämistarpeista, jotka arvioitiin kysymyksinä haastavammiksi ja joita edeltävien kysymysten oli tarkoitus pohjustaa. Kehittämistarpeita selvitettiin esimerkiksi kysymyksellä *"Miten kehittäisit monialaista yhteistyötä TYP-työssä?"* Kyselyn rakentamista pohjusti toisen opinnäytetyön tekijän omat kokemukset TYP-työstä sekä taustakirjallisuus monialaisesta yhteistyöstä.

Kehittämistyön aineisto kerättiin lähettämällä kysely Kuopion seudun kuntakokeilun Kuopiossa TYP työtä tekeville asiantuntijoille. Vastaajat valikoitiin sillä perusteella, että kyselyllä haluttiin saada tietoa juuri työllisyyspalvelusta, jolta idea ja tarve kehittämistyölle oli peräisin. Kyselytutkimus lähetettiin ensin testattavaksi Kuopion työllisyyspalvelun esihenkilöille, jotka kommentoivat osaltaan tutkimuskysymyksiä, niiden pätevyyttä, asettelua ja johdonmukaisuutta. Testaaminen ennen kyselyn lähettämistä vahvisti tutkimuksen luotettavuutta. Testauksessa kyselyyn ei tullut muutostarpeita, vaan kysely oli esihenkilöiden mielestä hyvä sellaisenaan.

Kun kysely oli valmis ja testattu, lähetettiin Webropol-linkki kyselyyn Kuopion seudun kuntakokeilun Kuopiossa TYP työtä tekeville asiantuntijoille (20 asiantuntijaa) ja vastauksia kertyi yhteensä 12, eli 60 % linkin saaneista vastasi kyselyyn. Kysely tehtiin em. kohderyhmälle, koska ajatus yhteistyön kehittämiseen tuli Kuopion työllisyyspalvelusta ja tarkoituksena oli selvittää juuri em. asiantuntijoiden ajatuksia monialaisesta yhteistyöstä ja sen kehittämisestä. Otos oli osaltaan suppea, mutta kehittämistyön kannalta riittävä. Kyselyyn vastaamiseen ei aikarajaa aluksi laitettu, mutta koska vastauksia oli saatu melko vähän, muistutusviesti lähetettiin sähköpostiin ja aikaraja vastaamiseen oli marraskuun 2023 loppuun mennessä. Koko aineisto oli kasassa vuoden 2023 loppuun mennessä.

6.4 Aineiston analyysi

Kyselyn analysoimiseen opinnäytetyössä käytettiin laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi voi olla aineistolähtöistä, eli yksittäisestä aineistosta yleistettävää tietoa muodostavaa, tai teorialähtöistä yleisen teorian avulla yksittäistä tutkimustietoa muodostavaa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tässä kehittämistyössä tarkoituksena oli tuottaa yleistettävää ja valtakunnallisesti sovellettavaa tietoa TYP-työn kehittämistä varten, joten aineistolähtöinen sisällönanalyysi soveltui työhön parhaiten. Sisällönanalyysia käytetään analyysimenetelmänä muodostamaan tutkimuskohteesta kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa ja se auttaa nostamaan aineistosta olennaisen esiin. (Mts. 117.) Aineistolähtöisessä laadullisessa sisällönanalyysissa aineistoa jäsennetään tulkin avulla, jolloin aineistosta löytyy sen sisältöjä yhdistäviä ja erottavia tekijöitä (Schreier 2012, 2).

Aineistolähtöisen laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ovat yleensä aineiston pelkistäminen eli redusointi, luokittelu sekä uuden käsitteistön muodostaminen (Schreier 2012, 5–6; Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Näistä vaiheista käytetään kirjallisuudessa eri nimityksiä, mutta prosessi on pääpiirteittäin aina samanlainen. Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa, pelkistämisessä, aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäoleellinen sisältö pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Analyysin ensimmäisessä vaiheessa Webropol-vastaukset koottiin yhteen Excel-taulukoon. Analyysiyksiköt ovat aineistonosia, joille voidaan antaa jokin tulkinta ja joista muodostetaan analyysin edetessä luokkia (Schreier 2012, 131). Tässä työssä analyysiyksiköt olivat kyselyvastauksia, jotka vastasivat johonkin tutkimuskysymyksistä ja joissa oli yksi aihe. Jos yhdessä vastauksessa oli selvästi useampi aihe tai teema, jaettiin vastaus useampaan osaan siten, että kussakin osassa oli vain yhtä aihetta. Vastaukset luetteloiitiin omille riveilleen, tiivistettiin pelkistetyiksi ilmauksiksi ja niille määriteltiin ala- ja yläluokat. Aineistoa peilattiin tutkimuskysymyksiin, ja suurin osa vastauksista vastasi joihinkin tutkimuskysymyksistä. Vain muutama vastaus oli tutkimuksen kannalta epäoleellinen. Nämä vastaukset joko eivät liittyneet aiheeseen tai olivat liian suppeita. Nämä vastaukset poistettiin taulukosta.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin toisessa vaiheessa aineisto käydään läpi ja niistä etsitään eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Nämä eroavaisuudet ja yhtäläisyyden nimetään käsitteiksi, jotka luokitellaan ala-, ylä- ja pääluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124.) Tässä työssä yläluokat määriteltiin vastauksen sisällön ja merkityksen mukaan ja pääluokat muodostettiin sen perusteella, mitä ai-

hetta vastaus koski. Esimerkinomaisesti esimerkkitaulukossa (kuvio 6.) ylimmän vastauksen *pääluokka*, eli aihe, on asiakastyö ja *yläluokka*, eli aiheisältö, on asiakkaan osallisuus. Sisällönanalyysin viimeisessä vaiheessa aineistosta muodostetut käsitteet yhdistetään tutkimustavoitteisiin ja tutkimuskysymyksiin (Mts. 126). Kun tämän työn vastaukset oli luokiteltu, värikoodattiin kaikki vastaukset sen perusteella, mihin tutkimuskysymykseen kukin vastaus parhaiten tuotti tietoa. Analyysi tuotti 131 vastausta, eli analyysiyksikköä, joille muodostui 26 yläluokkaa ja 9 pääluokkaa. Analyysin myötä aineisto vastasi kaikkiin kolmeen tutkimuskysymykseen.

Kyselykysymys	Alkuperäisilmaus	pelkistetty ilmaus	alaluokka	yläluokka (sis. + merk.)	pääluokka (asialuokka)
Mikä on mielestäsi tärkeintä monialaisessa yhteistyössä TYP työn näkulmasta?	Asiakkaan oma ääni tulee kuulla	Asiakkaan ääni kuuluviin	Asiakaslähtöisyys	Asiakkaan osallisuus	Asiakastyö
Mitä hyötyä on monialaisesta yhteistyöstä TYP työssä?	Asiakkaan tilanteeseen kokoontuu eri alojen ammattilaisia	Erialaista asiantuntijuutta	Monialaisen osaamisen hyödyntäminen	Monialaisuus	Osaaminen
Miten kehittäisit monialaista yhteistyötä TYP työssä?	Selkeä kirjallinen ohjeistus koko prosessin kulkuun, myös asiakasohjaus.	Selkeä ohjeistus koko prosessin kulkuun	Ohjeistaminen palveluun	Ohjeistaminen	Palvelu

Kuvio 6. Esimerkki sisällönanalyysistä

7 Tulokset

7.1 Asiantuntijoiden kokemukset TYP-työstä

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, millaisia kokemuksia asiantuntijoilla on TYP-työstä, aineisto tuotti vastauksia, joiden pääteemat olivat 1) asiakastyö, 2) osaaminen, 3) resurssit, 4) asiakastietojärjestelmä, 5) vaikuttavuus ja 6) viestintä. *Asiakastyön* osalta vastausten sisältöön lukeutui monipuolisuus, tavoitettavuus, asiakkaan osallisuus, keskittäminen, tietojen vaihto, ratkaisujen etsiminen, jaetut käsitykset ja ajantasaisuus. *Osaamisen* kokonaisuuteen kuului monialainen osaaminen ja tiedon vaihto. *Resursseja* koskevat vastaukset sisälsivät ajantasaisuuteen, resurssien puutteeseen, sujuvuuteen ja säästöihin liittyviä sisältöjä. *Asiakastietojärjestelmän* teemaan kuului tietojen vaihto ja sujuvuus. *Vaikuttavuuden* osalta nousi esiin jaetut käsitykset, haasteiden tunnistaminen, sitoutuminen ja monialaisuus. *Viestintään* liittyvät vastaukset sisälsivät jaettuihin käsityksiin, dialogisuuteen ja tiedon vaihtoon liittyviä kokemuksia.

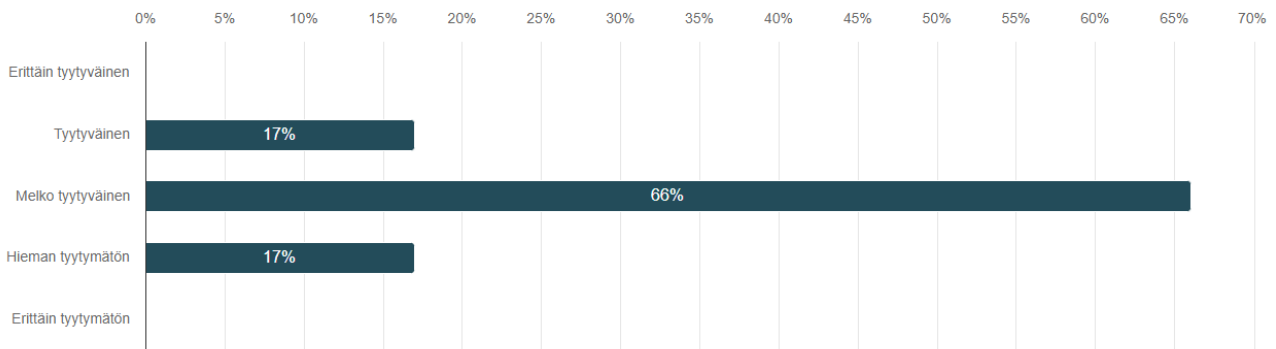
Asiakastyö	Osaaminen	Resurssit	Asiakastietojärjestelmä	Vaikuttavuus	Viestintä
<ul style="list-style-type: none"> • Monipuolisuus • Tavoitettavuus • Osallisuus • Keskittäminen • Tietojen vaihto • Ratkaisujen etsiminen • Jaetut käsitykset • Ajantasaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Monialainen osaaminen • Tiedon vaihto 	<ul style="list-style-type: none"> • Ajantasaisuus • Resurssien puute • Sujuvuus • Säästöt 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietojen vaihto • Sujuvuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaetut käsitykset • Haasteiden tunnistaminen • Sitoutuminen • Monialaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaetut käsitykset • Dialogisuus • Tiedon vaihto

Kuvio 7. Asiantuntijoiden kokemukset teemoittain

Kaikki kyselyyn vastanneet asiantuntijat käyttävät työssään TYPPI Asiakaspalvelujärjestelmää. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään mitä hyötyä asiantuntijat kokevat monialaisesta yhteistyöstä olevan TYP työssä ja tuloksista ilmenee, kuinka asiakas hyötyy toimivasta monialaisesta yhteistyöstä. Monialaisen yhteistyön kehittämiseen TYP työn näkökulmasta on tarvetta, sillä kysyttäessä kuinka tyytyväisiä asiantuntijat ovat TYP verkoston toimintaan, ei yhtään vastausta tullut siihen, että oltaisiin erittäin tyytyväisiä. Myöskään erittäin tyytymättömiä verkoston toimintaan ei oltu. Suurin osa vastaajista vastasikin olevansa melko tyytyväinen verkoston toimintaan.

Kuinka tyytyväinen olet TYP verkoston toimintaan?

Vastaajien määrä: 12

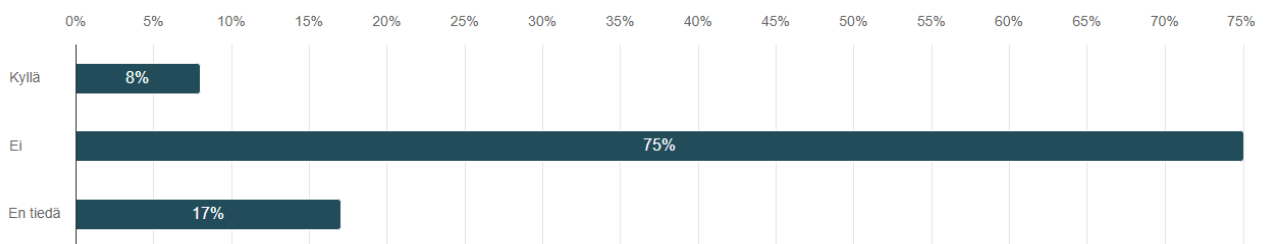

Kuvio 8. Tyytyväisyys verkoston toimintaan

Kolme neljäsosaa vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyötä ei tehdä riittävästi työllistymisen edistämiseksi.

Tehdäänkö monialaista yhteistyötä riittävästi työllistymisen edistämiseksi?

Vastaajien määrä: 12

Kuvio 9. Monialaisen yhteistyön riittävyys työllistymisen edistämiseksi

Osa vastaajien kokemuksista TYP-työstä liittyivät *asiakastyön ja vaikuttavuuden* teemoihin. Tulosten mukaan monialaista yhteistyötä tehdessä asiakasta saadaan autettua monipuolisemmin ja paremmin kun verkoston jäsenillä on erilaista osaamista ja tietoa. Asiakas saa myös näin usean asian hoidettua samalla ajanvarauksella. Asiakkaan palvelutarvetta voidaan kartoittaa kokonaisvaltaisesti ja yhteistyöllä etsiä konkreettisia keinoja työllistymisen edistämiseen sekä voidaan luoda yhteinen ymmärrys asiakkaan tilanteesta. Asioita ei myöskään tarvitse pähkäillä yksin, vaan se tehdään yhdessä ja vastauksissa koettiin sen keventävän omaa työtä. Vastauksissa nousi esiin myös se, että vaikka monialainen työ koetaan asiakkaan tilannetta edistäväksi, niin TYP-työkään ei kaikkia tavoita, jotka voisivat siitä hyötyä.

Asiakasta saadaan autettua välillä paremmin ja monipuolisemmin, kun normaalissa työllisyyspalveluiden työssä (Vastaaja 9).

Vastaajien kokemukset TYP-työstä liittyivät myös *resurssien* ja *osaamisen* teemoihin. Verkoston kesken yhteisten aikojen saaminen koettiin hankalaksi ja ajanvaraukset menevät pitkälle, sillä aikataulujen täytyy sopia yhteen monen työntekijän kesken. Verkoston kokoaminen vie myös aikaa. Vastaajat kokivat myös, että kaikki TYP-työtä tekevät asiantuntijat eivät verkostoissa ymmärrä TYP-työn merkitystä. Useassa vastauksessa nousi esiin myös se, että perehdytystä ja yhteisten toimintatapojen hiomista tarvitaan. Vastauksissa nousi esiin esimerkkinä se, että monialaisuus ei toimi, jos yhteisille tapaamisille tullaan vain kuuntelemaan ilman, että tuodaan esiin omaa substanssiosaamista tai näkemystä asiakkaan tilanteen edistämiseksi. Kaikkien verkoston jäsenien sitoutumista toimintaan pidettiin tärkeänä. Työ koettiin myös osittain yksipuoliseksi, jos vain yksi toimija tekee suurimman osan työstä.

Osalla toimijoista pakka sekaisin, eivät tiedä kuka tekee mitään. Typ työ yksipuolista, yksi toimija tekee suurimman osan työstä (Vastaaja 5).

Haasteena voi olla, että TYP työtä ei ylipäättään tunneta, sitä ei osata tehdä tai sen hyötyjä ei nähdä (Vastaaja 10).

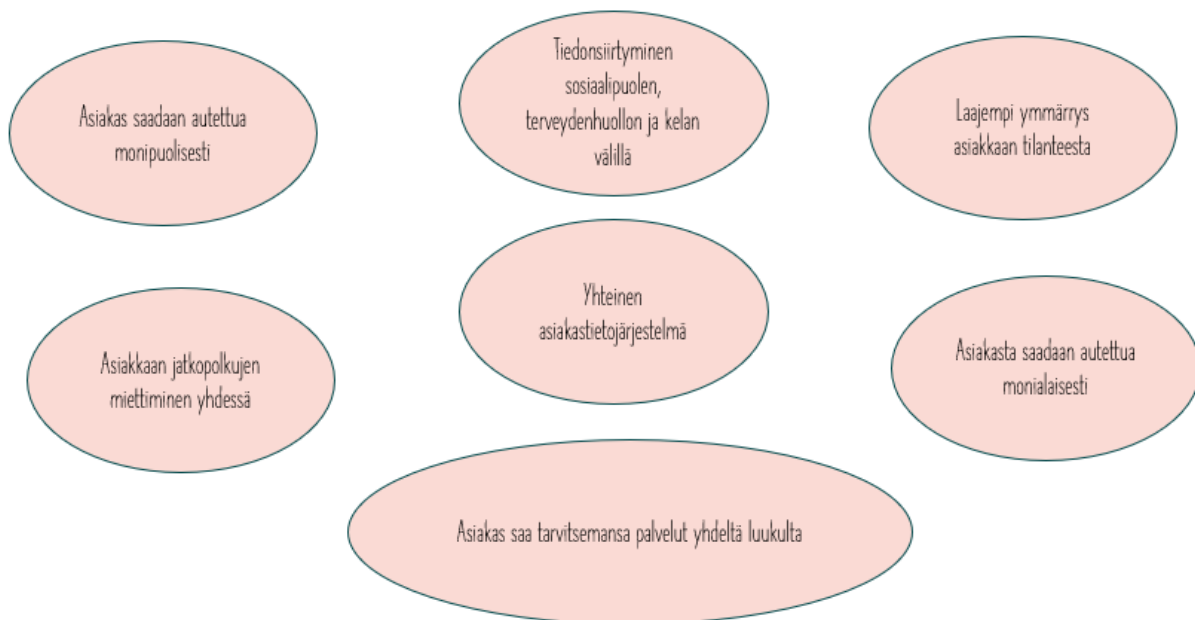
Lisäksi vastaajien kokemukset TYP-työstä liittyivät vielä *asiakastietojärjestelmän* ja *viestinnän* teemoihin. Eri järjestelmiin kirjaaminen koettiin haastavaksi ja aikaa vieväksi. Vaikka yhteisen asiakastietojärjestelmän oleellinen hyöty tunnistettiin, niin vastauksissa ilmeni myös se, että kirjaamisessa löytyy erilaisia käytäntöjä tai kirjauksia yhteiseen järjestelmään ei aina tehdä. TYPPI järjestelmän käyttö nähtiin tärkeänä kanavana myös viestintään asiantuntijoiden välillä, joskin hieinan kankeana järjestelmänä tiedon välitykseen. Kaiken perustana pidettiin toimivaa kommunikaatiota ja viestintää yhteistyötahojen välillä, käyttäen eri viestintätapoja, jotka kattoivat myös asiakastietojärjestelmään tehtävät kirjaukset.

Yhteinen asiakastietojärjestelmä on oleellinen hyöty TYP-työssä. TYP-työ mahdollistaa paremmin ja sujuvammin palveluiden yhdistämistä (Vastaaja 11).

Kaiken perustana on toimiva kommunikaatio yhteistyötahojen välillä. Tämä kattaa suullisen ja kirjallisen viestinnän sekä järjestelmät (Vastaaja 10).

Vastaajat pitivät tärkeänä yhdessä oppimista ja avoimen keskustelun merkitys nousi tärkeäksi. Verkoston jäsenten ja yhteistyötahojen tuntemista pidettiin tärkeänä ja koettiin, että ilman avointa keskustelua ja yhteistyötä työn tekeminen on haasteellista. Haastekohtien tunnistamista pidettiin tärkeänä. Vastauksissa nousi esiin henkilökunnan vaihtuvuuden vaikutus asiakkaiden prosessin kulkuun ja jatkuvuuden säilyvyyteen näissä tilanteissa. Resurssien puutteen koettiin pidentävän asiakkaan prosesseja.

Kansantalouden näkökulmasta koettiin myös hyötyjä TYP-työstä, sillä se säästää rahaa, kun saadaan asiakkaiden työllistymistä edistettyä.

Kuvio 10. Monialaisen yhteistyön hyödyt TYP:ssä

7.2 Laadukas TYP-työ asiantuntijoiden mukaan

Toiseen tutkimuskysymykseen, millaista yhteistyötä asiantuntijoiden mukaan laadukas TYP-työ edellyttää, nousi aineistosta vastaustausten pääteemoiksi 1) asiakastyö, 2) asiakastietojärjestelmät, 3) viestintä ja 4) työn tekemiseen liittyvät teemat. *Asiakastyön* kokonaisuuteen kuului osalli-

suus, jaetut käsitykset, vaikuttavuus, yhteistyö, käytännöt, ajantasaisuus ja monialainen osaaminen. *Tietojärjestelmiin* liittyviin sisältöihin kuului sitoutuminen, tietojen vaihto ja käytännöt. *Viestintään* liittyvät vastaukset koskivat dialogisuutta, käytäntöjä, sitoutumista ja tavoitettavuutta. *Työn tekemisen* teemaan kuului hyötyjen näkeminen, toimivuus ja sujuvuus.

Asiakastyö	Asiakastietojärjestelmä	Viestintä	Työskentely
<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuus • Jaetut käsitykset • Vaikuttavuus • Yhteistyö • Käytännöt • Ajantasaisuus • Monialainen osaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Sitoutuminen • Tietojen vaihto • Käytännöt 	<ul style="list-style-type: none"> • Dialogisuus • Käytännöt • Sitoutuminen • Tavoitettavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Hyötyjen näkeminen • Toimivuus • Sujuvuus

Kuvio 11. Asiantuntijoiden ajatukset työn laadusta teemoittain

Vastaajien näkemyksistä laadukkaasta TYP-työstä monet liittyivät *asiakastyön* ja *työskentelyn* teemoihin. Vastaajien mukaan laadukas TYP-työskentely edellyttää toimivaa yhteistyötä verkoston kesken. Vastaajat kokivat, että asiakkaan ääni tulee kuulla, ja että asiakkaalla olisi omat nimetyt TYP työntekijät. Asiakas hyötyy siitä, kun verkosto sitoutuu yhteiseen toimintaan ja jokaisella on selkeät roolit. Vastaajien mukaan selkeät jatkosuunnitelmat eteenpäin menevään työskentelyyn nähtiin tärkeänä. Vastauksien mukaan tärkeää oli, että monialainen yhteistyö saataisiin toimivaksi kokonaisuudeksi ja että yhteistyö sujuisi mutkattomasti. Vastauksissa nousi esiin TYP-työn merkityksen tunteminen ja monialainen palvelu, josta asiakas aidosti hyötyy. Koettiin, että työn tulee olla vaikuttavaa ollakseen mielekästä. Myös sujuvuus ja selkeys nousivat vahvasti esiin vastauksissa.

Asiakas tietäisi ketkä ovat työntekijöitään ja kuka hoitaa mitäkin. Omat nimetyt TYP-työntekijät myös sosiaalityöstä (Vastaaja 7).

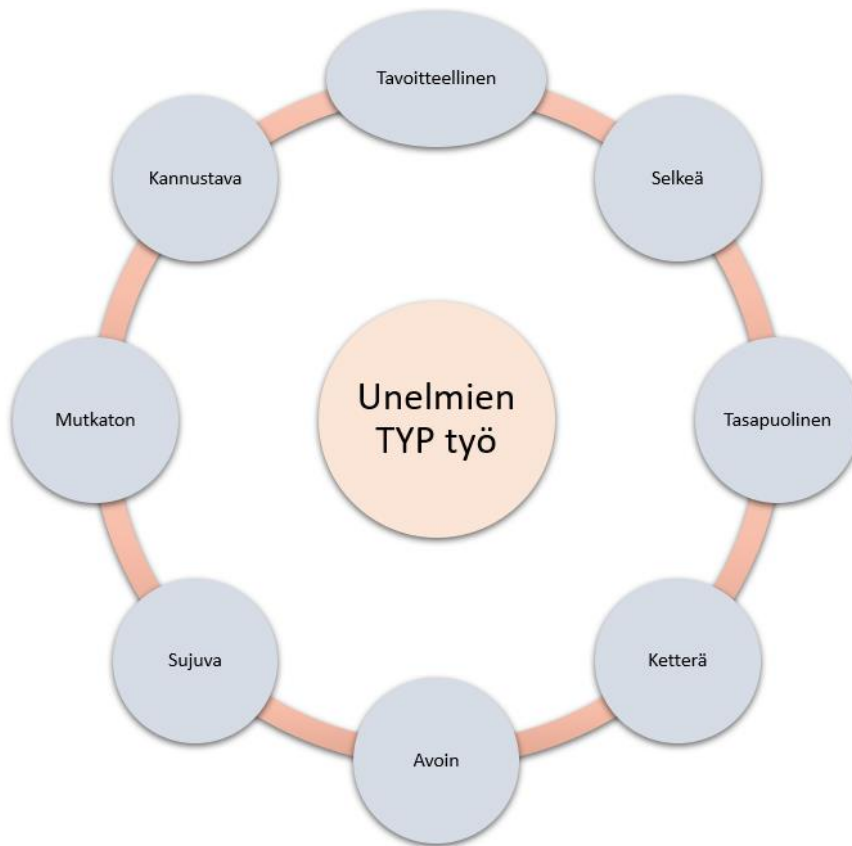
Siitä on hyötyä asiakkaalle silloin kun verkosto on sitoutunut yhteiseen toimintaan (Vastaaja 7).

Lisäksi vastaajien vastaukset liittyivät *asiakastietojärjestelmän* ja *viestinnän* teemoihin. Asiakastietojärjestelmän käyttö nähtiin vastausten perusteena osana laadukasta TYP-työtä ja haasteena tiedon kulkuun koettiin se, että järjestelmään ei kirjata tarpeellisia asioita. Suurin osa koki, että yhteinen asiakastietojärjestelmä mahdollistaa paremmin ja sujuvammin palveluiden yhdistämistä ja vähentää päällekkäistä tekemistä. Asiakastietojärjestelmässä olevien eri osioiden aktiivisempaa käyttöä pidettiin hyödyllisenä ja nähtiin toimivana, jos olisi vain yksi väylä mitä pitkin tieto kulkee jouhevasti. Vastausten perusteella koettiin, että aktiivista käyttöä eri osioiden hyödyntämiseen ei vielä ole. Viestinnän merkitys korostui vastauksissa ja toivottiinkin, että tietoa jaetaan, avointa keskustelua käydään ja asiakastietojärjestelmään tekevät kaikki kirjauksia asiakasprosessin aikana.

Tiedon lisääntyminen ja kokoaminen asiakkaan oikea-aikaisesti oikeisiin palveluihin ohjaamiseksi ja eteenpäin menemiseksi, asiakkaan oma ääni kuullen (Vastaaja 6).

Yhteistä TYPPI järjestelmää käyttävät kaikki osapuolet (Vastaaja 7).

Kysyttäessä minkälaista unelmien TYP työ olisi, esiin nousi resurssin riittävyyden lisäksi avointa, mutkatonta ja selkeyttä toivovia vastauksia. Työn toivottiin olevan ketterää ja vuorovaikutteista, asiakasta tukevaa. Seuraavassa kuviossa on kuvattu adjektiiveja, millaista unelmien TYP-työn toivotaan olevan.

Kuvio 12. Unelmien TYP-työ

7.3 Monialaisen yhteistyön kehittäminen TYP-työn näkökulmasta

Kolmanteen tutkimuskysymykseen monialaisen yhteistyön kehittämiseksi vastausten pääteemoiksi aineistosta nousi 1) asiakastyö, 2) koordinointi, 3) osaaminen, 4) työskentely ja 5) verkosto. *Asiakastyön* teeman sisältöihin kuului hyötyjen näkeminen, monialaisuus, jalkautuva työ, tavoitteet, tietojen vaihto, käytännöt ja sitoutuminen. *Koordinoinnin* kokonaisuuteen kuului roolit, järjestäytyminen, resurssit ja keskittäminen. *Osaamisen* teemaan lukeutui koulutus, ohjeet, jaetut käsitykset, sujuvuus sekä merkitys. *Työskentelyn* kokonaisuuteen kuului käytännöt ja vaikuttavuus. *Verkoston* teeman alle sisältöinä nousi keskittäminen, yhteistyö, verkoston suhteet, tavoitettavuus ja dialogisuus.

Asiakastyö	Koordinointi	Osaaminen	Työskentely	Verkosto
<ul style="list-style-type: none"> • Hyötyjen näkeminen • Monialaisuus • Jalkautuva työ • Tavoitteet • Tietojen vaihto • Käytännöt • Sitoutuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Roolit • Järjestäytyminen • Resurssit • Keskittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutus • Ohjeet • Jaetut käsitykset • Sujuvuus • Merkitys 	<ul style="list-style-type: none"> • Käytännöt • Vaikuttavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Keskittäminen • Yhteistyö • Verkoston suhteet • Tavoitettavuus • Dialogisuus

Kuvio 13. Yhteistyön kehittäminen teemoittain

Kehittämisenäkökulmasta vastauksissa nousi esiin asiakkaan kannustaminen ja konkreettisten hyötyjen nostaminen esille. Myös se, että jos monialainen yhteistyö ei tuo asiakkaalle lisäarvoa eikä asiakas tästä hyödy, niin asiakkuus on hyvä TYP:ssä päätää.

Vastaajien näkemyksistä monialaisen yhteistyön kehittämisestä osa liittyi *Asiakastyön, osaamisen ja verkoston* teemoihin. Nämä vastaukset liittyivät monelta osin toisiinsa. Suurin osa vastaajista piti verkoston tuntemista ja yhdessä kehittämistä sekä selkeitä tiiviitä ohjeistuksia ja säännöllistä perehdytystä tärkeinä. Koettiin, että verkosto voi olla hyvinkin hajallaan eivätkä eri tahot tunne toisiinsa tai toisen tekemää työtä. Yhteisten käytäntöjen luominen ja sitoutuminen mm. asiakastietojärjestelmän käyttöön nousi useammassa vastauksessa esille kuin myös toive uudemmassa ja nykyaikaisemmasta asiakastietojärjestelmästä, sillä nykyistä pidettiin jo hieman kankeana ja vanhentuneena. Toivottiin enemmän yhteistyötä TYP toimijoiden välillä myös valtakunnallisesti. Asiakasmäärien toivottiin olevan kohtuulliset, noin 70 asiakasta/ asiantuntija. Resurssien koettiin olevan riittämättömät ja niitä toivottiin lisää. Jalkautuvaa työtä toivottiin niin sosiaalitoimen työntekijän kuin Kelankin kanssa. Toimintaterapeutin kontakteja esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelkoa kokevien asiakkaiden kanssa toivottiin. Laajempaa terveydenhuollon mukana oloa toivottiin sekä sitä, että kaikki verkostoon kuuluvat tahot tekisivät ohjauksia TYP:iin. Vastaajat toivoivat verkostojen läsnäoloa useammin ja että TYP toimijat olisivat ns ”saman katon alla” ja että TYP toimijoilla olisi vain TYP asiakkaita.

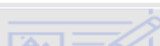

...Toisaalta on vielä tahoja, kuten terveydenhuolto, jotka olisi mukava saada mukaan laajemminkin. On myös käytäntöjä joista pitää sopia (Vastaaja 9).

Lääkärin sekä toimintaterapeutin/sosiaalityöntekijän jalkautuvat palvelut asiakkaan tueksi esim. liikkumisen ja ihmisten kohtaamisen harjoitteluun (Vastaaja 12).

Vastaajat toivoivat monialaisen yhteistyön kehittämiseltä teemana myös *koordinoinnin* lisäämistä. Vastaajien mukaan prosessivastuuta tulisi selkeyttää ja luoda yhteinen ymmärrys siitä, kuka tekee ja mitä tekee. Haasteena koettiin sitä, että prosessivastuussa olevaa työntekijää ei ole määritelty selkeästi. Selkeät ohjeet ja tavoitteiden asettaminen nähtiin tärkeinä ottaen huomioon myös eri organisaatioiden toiveet ja tarpeet. TYP-työn merkityksen tuntemista asiakasprosessin etenemisessä ja ymmärrystä siitä, mitä lisäarvoa palvelu tuottaa asiakkaalle pidettiin tärkeinä. Palvelun kehittämistä yhdessä toivottiin myös.

Selkeyttä siihen, kuka tekee mitäkin, kenellä on prosessivastuu, kuka kirjaa, kuinka verkosto kutsutaan koolle jne. (Vastaaja 6).

Alla on luettelo vastaajien kertomista kehittämistarpeista, jotka nousivat useamman kerran esiin.

	Lisää avointa keskustelua ja yhdessä oppimista ja kehittämistä
	TYP työn keskittäminen
	TYP verkostojen tunteminen
	Yhtenäisten käytänteiden luominen
	Terveydenhuollon mukana olo
	Selkeät roolit, prosessivastuu
	Jalkautuva työ
	Kaikki TYP toimijat saman katon alle
	Selkeä kirjallinen ohjeistus
	Resurssit
	Ajan käyttö
	TYPPI järjestelmän monipuolinen ja aktiivinen käyttö
	Hyötyjen nostaminen esille

Kuvio 14. Kehittämisaatuksia

8 Pohdinta

8.1 Johtopäätökset tuloksista

Vaikuttaa siltä, että asiantuntijat tunnistavat miten tärkeää monialainen yhteistyö on asiakkaan tilanteen edistämiseksi. Tuloksissa nousi esiin, että asiantuntijat olivat melko tyytyväisiä TYP verkoston toimintaan (kahdeksan vastaajaa), mutta kokivat, että monialaista yhteistyötä ei tehdä kuitenkaan riittävästi työllistymisen edistämiseksi. Koska yhdeksän vastaajista koki, että monialaista yhteistyötä ei tehdä riittävästi, voidaan todeta, että ainakin halukkuutta olisi lisätä monialaista yhteistyötä työllisyyspalvelujen verkostossa. Lisäksi tulosten perusteella voidaan todeta, että tyytyväisyyttä TYP verkostoon on vielä varaa parantaa. Tyytyväisyys TYP verkostoon voi mahdollisesti kasvaa, kun sen toimivuutta kehitetään yhdessä verkostoa osallistaen.

Tutkimusten mukaan monialaisen yhteistyön toimivuutta vähentää se, että sitä tehdään eri toimipisteistä käsin eikä TYP työhön ole nimettyä henkilöstöä (Pitkänen, Harkko & Lehikoinen, Kuntoutussäätiö 2019, 12). Tulosten perusteella toivottiinkin, että kaikki TYP toimijat olisivat saman katon alla ja jokaiselle asiakkaalle olisi nimetty oma työntekijä niin sosiaalitoimesta kuin työllisyyspalveluista. Työntekijöiden vaihtuvuus ja poissaolot vaikuttavat kuitenkin vääjäämättä tähän. Monialaisen yhteistyön hyödyiksi TYP työssä kuvautui myös se, että asiakas saa palveluita ns. ”yhdeltä luukulta”. Tämä tosin tarkoittaa sitä, että TYP toimijat tapaavat asiakkaan yhdessä tai että tieto ainakin liikkuu sujuvasti työllisyyspalveluiden, sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja Kelan välillä.

Asiantuntijat nostivat esiin, että yhteistyöllä saadaan aikaan laajempi ymmärrys asiakkaan tilanteesta, jolloin tieto tilanteesta lisääntyy, sitä saadaan koottua ja asiakas saadaan ohjattua oikea-aikaisiin palveluihin asiakkaan oma ääni kuullen. Yhteistyön eduksi asiantuntijat näkivät myös, että jatkopolkuja asiakkaan asioiden eteenpäin viemiseksi ei tarvitse miettiä yksin, vaan se voidaan tehdä yhdessä. Keskeistä on, että asiakas voi TYP prosessin aikana tarvita vaihtelevasti eri toimijoiden palveluita ja näin ollen tarvita myös erilaista asiantuntijuutta, jota verkostoyhteistyö tarjoaa. Asiantuntijat toivoivat, että prosessin aikana konkreettisten esimerkkien avulla tuotaisiin esille asiakkaan saamia hyötyjä ja nostettaisiin onnistumisia esille. Tämä loisi asiakkaisiin toivoa ja tekisi työstä myös työntekijöille mielekkäämpää.

Asiantuntijat toivoivat työskentelyyn lisää sujuvuutta ja mutkattomuutta. Monet kokivat, että TYP-työ olisi parhaimmillaan sujuvampaa ja selkeämpää kuin nyt. Tämä kielii, että monialaisessa yhteistyössä on kehitettävää, joka verkostossa tunnustetaan. Monialaisen yhteistyön toimivuutta edesauttaa ainakin vastuun, osaamisen ja resurssien jakaminen, jaettu ymmärrys monialaisesta yhteistyöstä, tieto osapuolten työnkuvasta, roolien selkeys ja positiivisen ilmapiirin luominen yhteistyölle (Nieminen, Vierula, Paavilainen & Pösö 2020, 238). Tässä tutkimuksessa asiantuntijat olivat tunnustaneet, että TYP-verkoston rooleihin ja käytänteisiin tarvittaisiin selkeyttä, jonka lisäksi asiantuntijat näkivät, että yhteisymmärrystä työskentelyyn liittyen olisi paikallaan välillä teroittaa. Toisinaan työt ja vastuut eivät myöskään asiantuntijoiden mielestä jakaantuneet tasan, mutta tällaisia kokemuksia oli tuloksissa kuitenkin melko vähän.

Asiantuntijat kokivat, että tärkeintä TYP-työssä on tiedon jakaminen, johon kuuluu keskeisesti asiantuntijoiden mielestä se, että kaikki kirjaavat asiakastietojärjestelmään. Tällöin tiedon jakaminen sujuu. TYPPI järjestelmää pidettiin tärkeänä tiedon vaihtamiseen ja kokonaistilanteen hahmottamiseen. Viestintä ja tiedonjakaminen onkin monialaisessa yhteistyössä keskeistä. Kekoni (2022) on tiivistänyt monialaisen yhteistyön olevan tiedon vaihtoa eri toimijoiden kesken, jonka avulla voidaan yhdistellä eri alojen ammattiosaamista ja siten tarjota asiakasta hyödyttäviä ratkaisuja ja palveluja. Yhteisen tiedon rakentaminen ja jakaminen onkin Kekonin (2022) mukaan monialaisen yhteistyön osaamisen kärjessä, joten siihen olisi hyvä kiinnittää huomiota myös TYP-työssä. Tämän tutkimuksen mukaan asiantuntijat näkevätkin jo tiedon jakamisen, dialogisuuden ja kirjaamisen hyvin tärkeinä.

Asiantuntijat näkivät asiakkaan auttamisen monialaisesti ja monipuolisesti sekä ajatusten vaihdon asiantuntijoiden kesken monialaisen yhteistyön hyötyinä. Kaiken perustana nähtiin toimiva kommunikaatio yhteistyötahojen ja TYP verkoston jäsenien kesken. Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun kuuluukin nimensä mukaisesti olla monialaista palvelua, jota ei voi yksin tehdä. Jokainen verkoston jäsen tuo erilaista asiantuntijuutta tilanteeseen ja kaikkea ei voi eikä tarvitse tehdä yksin. Verkostotyötä ei voi tehdä yksin, ja Järvensivu (2019, 231) kuvaakin että verkostotyötä tehdään aina jostain syystä eikä se ole itsetarkoitus.

Tulosten perusteella kehittämiskohteeksi nousi verkoston jäsenten tunteminen. Koettiin, että verkosto on melko hajallaan ja toisaalta kaikkia asiakkaan tilanteen edistämiseksi tarvittavia yhteistyötahoja ei niin laajasti ole saatu esimerkiksi tapaamisiin mukaan kuin olisi haluttu. Työntekijät vaihtuvat ja tämä vaikuttaa asiakkaan kannalta niin, että tuttu työntekijä ei olekaan enää prosessivastuussa, ja jos kaikki eivät ole TYPPI-järjestelmään kirjanneet asiakasprosessin etenemisestä, on asiakkaan tilanteesta hankala saada sujuvasti kiinni. Henkilöstön vaihtuminen ja aikatauluhaasteet on aiemminkin tunnistettu monialaista yhteistyötä heikentäviksi tekijöiksi (Reeves, Lewin, Espin & Zwarenstein 2010, 21–22).

Asiantuntijat toivoivat yhteistyöltä lisää avointa keskustelua ja yhdessä oppimista. Tavoitteellisuus ja sitoutuminen yhteisiin käytäntöihin sekä TYP-työn merkityksen tunteminen nähtiin kehittämisen näkökulmasta tärkeinä. Toimivasta verkostosta hyötyy jokainen osallistuja ja kaikista eniten asiakas. Järvensivun (2019) mukaan verkostotyön edellytyksiin kuuluu tunteminen, avoimuus, luottamus, sitoutuneisuus, yhteiset tavoitteet, resurssit ja osaaminen, verkostotyön kattavuus, osallistujajoukon pysyvyys ja uusiutuminen, verkoston legitimitetti ja johtajuus. Nämä edellytykset muodostavat onnistumisen perustaa verkostotyölle, mutta edellytysten saavuttaminen ei vielä takaa sitä, että verkostolla saadaan aikaa niitä vaikutuksia tai tuloksia, joita on haettu. Verkostotyön tulee toimia myös käytännössä. Verkoston toimivuuden osalta huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten tavoitteita edistetään yhdessä tai erikseen, jonka lisäksi täytyisi panostaa tiedon kulkuun, toiminnan ja roolien selkeyteen, koordinointiin, vuorovaikutukseen ja fasilitointiin. (Järvensivu 2019, 227–229.) Tärkeänä pidettiin tulosten perusteella sitä, että työn on oltava vaikuttavaa ollakseen mielekästä.

Tuloksista ilmeni myös se, että TYP-työkään ei kaikkia sitä tarvitsevia tavoita. Teoksessa aikuissosiaalityö, tieto, käytäntö ja vaikuttavuus (2021) kerrotaan, että työterveyslääkäri Kerätär on väitöskirjassaan todennut, että he joiden työllistyminen on vaikeata, ja jotka apua työllistymisen edistämiseen kaikkein eniten tarvitsivat, eivät TYP-palveluun valikoidu, koska asiakkaalla on myös oltava motivaatio työelämään. Pelkkä monialaisen palvelun tarve ei riitä. (Mäntysaari & Ylistö 2021, 253.) Aikaisemman (2019) TYP työn vaikuttavuudesta tehdyn tutkimuksen mukaan työntekijöiden asiakasmäärät ovat liian suuret ja resurssien puute on myös todettu riittämättömäksi, jotta monialainen yhteistyö toteutuisi (Pitkänen, Harkko, Lehikoinen, Kuntoutussäätiö 2019, 14). Tulos-

ten perusteella tilanne asiantuntijoiden mukaan on edelleen sama. Samaisessa tutkimuksessa todettiin myös, että terveyden- ja toimintakyvyn haasteiden kartoitukseen tarvittaisiin nimenomaan lääkärin kannanottoja (mts. 15). Myös tässä tutkimuksessa asiantuntijoiden mielestä nimenomaan terveydenhuollon mukana oloa toivottiin enemmän.

Lisäksi asiantuntijat näkivät kehityskohteeksi verkoston koordinoinnin parantamisen. Etenkin vastualueiden määrittelemisessä nähtiin puutteita, ja sitä toivottiin lisää. Myös verkoston keskittämistä saman katon alle toivottiin, ja tuloksista nousi myös toive TYP-työn keskittämisestä tietyille henkilöille. Tämä lisäisi jatkuvuutta verkostossa. Tällä hetkellä jotkin asiantuntijat kokivat, että TYP-verkostossa on hajanaisuutta ja että yhteistyö voisi olla vielä runsaampaa ja tiiviimpää. Lisäksi ilmeni toive verkoston selkeyttämisestä. Lapsi- ja perhepalveluiden palvelutarvearvioinnin monialaisen yhteistyön kehittämistutkimuksessa yhteistyöhön saatiin lisää selkeyttä kehittämällä johtamista sekä tuottamalla yhteisesti sovittuja linjauksia käytänteisiin, kuten esimerkiksi kokouksien puheenjohtajuuteen, sihteeriyyteen jne. (Nieminen, Vierula, Paavilainen & Pösö 2020, 249). Myös aiempi monialaisen yhteistyön kehittämistutkimus korostaa, että yhteistä sopimista ja pohdintaa tarvitaan toimivien muutosten aikaansaamiseksi (mts. 2020, 249). Niemelän ja kumppanien (2020, 250) tutkimuksessa havaittiin, että rajanveto perustyön ja monialaisen työn välillä oli vaikeaa ja tuotti yhteistyöhön epäselkeyttä. Verkoston koordinoinnin kehittämiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi voisi TYP-verkostoa hyödyttää yhdessä sovitut ohjeet työskentelylle, vastualueista sopiminen ja yhteistyön muodoista keskusteleminen yhdessä pohtimalla. Tällöin pystyttäisiin nostamaan yhteistyöstä se olennaisin hyöty ja keinot sen saavuttamiseksi esiin.

8.2 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeiden mukaan tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus toteutuu parhaiten hyvää tieteellistä käytäntöä noudattamalla (Kuula 2015, 24). Opinnäytetyö tehtiin tieteelliselle tutkimukselle asetettuja kriteerejä noudattaen. Se tarkoittaa tieteelliseen tutkimukseen hyväksytyjen menetelmien ja metodien hyödyntämistä. Lisäksi hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää näiden metodien käyttämistä rehellisesti, tarkasti ja huolellisesti. (Vilka 2015, 37.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin laajasti hyväksyttynä ja hyödynnettynä tieteellisenä menetelmänä kyselyä ja kyselyaineiston laadullista aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Metodikirjallisuutena käytettiin Tuomen ja Sarajärven (2018) sekä Schreierin (2012) kirjallisuutta. Opinnäytetyö tehtiin parityönä ja tämä yhteistyö lisäsi työn tarkkuutta ja luotettavuutta.

Opinnäytetyö noudatti tutkimuksessaan laadullista tutkimusotetta. Laadullisissa tutkimuksissa luotettavuuden pääkriteeri on tutkija ja tämän rehellisyys. Työstä arvioidaan tutkijoiden tekemät valinnat ja ratkaisut. Keskeistä luotettavuuden arvioinnissa on valintojen perusteleminen. Tutkijan on pystyttävä kertomaan, mistä hänen tekemät ratkaisut ovat peräisin ja miten toimivia ne olivat. (Vilka 2015, 155–156.) Tässä työssä kaikki tutkimusprosessin vaiheet on kuvattu, perusteltu ja tarkoituksenmukaisin osin havainnollistettu. Tutkimusmenetelmät olivat tähän työhön sopivia ja tuottivat kattavan aineiston ja opinnäytetyön tavoitteisiin vastanneita tuloksia. Aineiston keräämiseen tehty kysely olisi voinut olla vielä laadukkaampi. Jotkin kyselyn kysymyksistä olivat melko laajoja, mikä saattoi vaikeuttaa vastaamista niihin. Lisäksi kyselyn rakentamisessa olisi voinut hyödyntää enemmän lähdemateriaaleja. Kyselyvastaukset muodostivat kuitenkin kattavan aineiston ja aiheiston pohjalta pystyttiin vastamaan tutkimuskysymyksiin ja tutkimustavoite saavutettiin.

Tutkimuksen luotettavuutta mittaa myös toistettavuus. Laadullisia tutkimuksia ei yleensä voida toistaa sellaisenaan, sillä tutkijan vaikutus tutkimukseen on usein merkittävä ja eri tutkijat voivat saada samasta tutkimuksesta eri tuloksia. Vilka esittää, että toisten tutkijoiden on kuitenkin kyettävä ymmärtämään ja löytämään samoilla tutkimussäännöillä ne tulokset ja tulkinnat, joihin tutkimuksessa on päädytty. (Vilka 2015, 156.) Tämän työn tutkimusmenetelmät ja tulkintasäännöt on avattu menetelmäluvussa. Toistettavuuskysymys liittyy siihen, näkevätkö muut analyysissa samoja tuloksia ja tekevätkö he tuloksista samoja johtopäätöksiä. Tämän työn tulokset ja johtopäätökset ovat kahden henkilön yhteistuotoksia, mikä lisää niiden luotettavuutta tältä osin.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös avoimuus. Avoimuuteen liittyy etenkin tulosten kuvaaminen (Kuula 2015, 24). Tulokset on tässä työssä kuvattu tarkkuutta noudattaen ja esitetty havainnollistaen, mikä edistää tulosten luotettavuutta ja luotettavuutta. Avoimuusperiaate edellyttää myös, että tutkijoiden suhteet tutkittavaan asiaan tuodaan esille (Vilka 2015, 39). Tämän opinnäytetyön toinen tekijä työskentelee kohdeorganisaatiossa. Tekijä onkin pohtinut suhdettaan tutkimukseen ja esimerkiksi hän on reflektoinut omien kokemuksensa vaikutusta siihen, miten hän näki ja tulkitsi tutkimustuloksia. Kun on itse mukana tutkittavassa toiminnassa, on helppo täydentää tuloksia omilla kokemuksilla ja tehdä johtopäätöksiä omista kokemuksista käsin eikä tuloksien pohjalta. Tätä on tietoisesti pyritty välttämään.

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkimuksen tulee olla avointa ja julkista (Vilkkä 2015, 49–50). Toisaalta työelämä edellyttää usein salassapitoa. Tämä aiheuttaa ristiriidan tutkimuksen tekemiselle, kun tutkitaan jotain työelämän toimijaa. Opinnäytetyötä tehdessä on siis tasapainoteltava avoimuuden ja salassapidon välillä ja tehtävä perusteltuja valintoja siitä, mikä on julkista, mitä raportoidaan ja miten. Työelämä tutkimuksia julkaistaessa on mahdollista tarpeen vaatiessa julkaista tutkimuksia osittain salaisena (Vilkkä 2015, 50). Tämä opinnäytetyö ei kuitenkaan sisällä mitään salassapitoa vaativaa sisältöä, joten tällainen salaustoimi ei ollut tarpeellinen. Lisäksi opinnäytetyön tutkimuskohde ei tietoisena ratkaisuna ole työssä juuri näkyvässä. Työn tarkoitus oli tuottaa laajemmalle tasolle nostettavaa ja hyödynnettävää tietoa ja työhön sisältynyt tutkimus olisi voitu tehdä periaatteessa mille tahansa TYP verkoston toimijalle. Opinnäytetyötä kirjoittaessa kiinnitettiin huomiota kunnioittavaan tapaan kertoa työllisyyspalvelusta ja käsitellä tutkimustuloksia.

Opinnäytetyötä tehdessä on myös huolehdittava tutkittavien suostumuksesta (Vilkkä 2015). Suostumuksen saaminen käytännössä hoitui sillä, että asiantuntijat täyttivät tutkimuskyselyn, jolloin nämä sitoutuivat tulemaan osaksi tutkimusta. On kuitenkin aina mahdollista pyytää tutkijoita olemaan käyttämättä vastauksia ilman erillistä syytä, jos tutkittava ei jälkikäteen halua vastauksiin käytettävän. Tutkimuslupaa ei tässä kehittämistyössä erikseen tarvittu, sillä kysely lähetettiin henkilöstölle, eikä siinä kysytty salassa pidettäviä tietoja eikä kysytty tietoja asiakkaista. Tutkimuslupa-asia varmistettiin Kuopion työllisyyspalvelun johdolta. Työllisyyspalvelun asiakkaat rajattiin kyselyn ulkopuolelle, koska työllisyyspalvelun asiakkuuksiin liittyy hyvin tiukat salassapitovelvollisuudet ja tutkimuksessa haluttiin keskittyä asiantuntijoiden kokemuksiin työstä.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös aineistojen säilyttäminen. Tulokset on tallennettava ja aineistoja säilytettävä tieteellisesti hyväksyttävillä tavoilla ja tutkimuksen osapuolten hyväksymisen tavoin. (Kuula 2015, 24.) Tämän opinnäytetyön aineistoon kerättiin vain tutkimuksessa tarvittavia tietoja, ja henkilötiedot jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle. Aineistoa säilytettiin salasanasuojatusti tekijöiden tietokoneilla, jolla huolehdittiin tietosuojasta. Tämä opinnäytetyö on julkista tietoa, ja sen tulokset ja johtopäätökset on raportoitu oleellisilta osin. Tutkimuksesta on siis julkista vain sellainen tieto, joka kuuluu kaikille. Kerätty aineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistamisen ja hyväksymisen jälkeen.

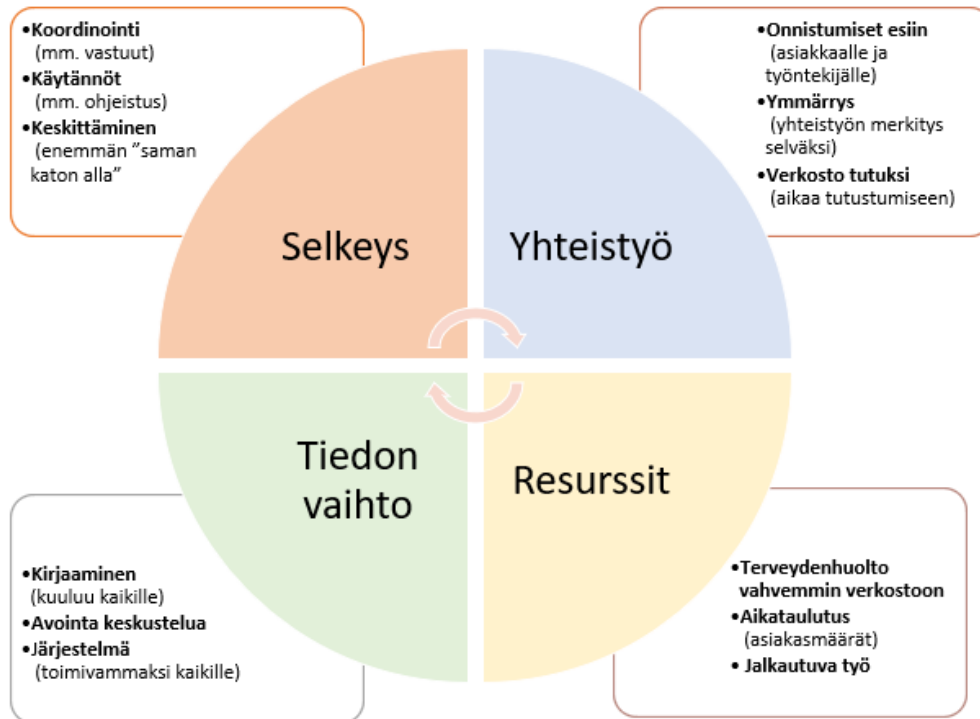
8.3 Reflektio opinnäytetyön etenemisestä

Opinnäytetyö toteutettiin parityönä haastaen ja kyseenalaistaen toistemme näkemyksiä löytääksemme parhaimman ratkaisun. Koimme parityöskentelyn luotettavuutta vahvistavana tekijänä. Parityössä vahvuutena oli tekijöiden sitoutuneisuus aikatauluihin ja joustavuus. Parityönä toteutettava opinnäytetyö on myös motivaation ylläpitämisen kannalta rikkaus. Kannustavia motivaatiopalavereita järjestettiin, kun tuntui etenemisen haastetta. Yhteisellä pohdinnalla ja toistemme kannustamisella oli iso vaikutus opinnäytetyön valmistumiseen. Yhteinen mielenkiinto monialaista yhteistyötä kohtaan piti opinnäytetyöprosessin aikana otteessaan ja välillä aiheen rajaus tuottikin haastetta, sillä kiinnostus aiheeseen olisi ollut vielä laajempi. Työn pitäminen aiheessa vaati huomiota, jottei se lähtenyt rönsyilemään.

Jälkikäteen ajateltuna ja analyysivaiheessa huomattiin, että kyselyn kysymyksiä olisi voinut vielä tarkemmin miettiä, jotta ne olisivat vastanneet paremmin tutkimuksen kannalta oleellisiin asioihin. Tutkimuskysymykset pidettiin samoina läpi opinnäytetyön yhtä sanan muuttamista lukuun ottamatta. Analyysivaiheessa jouduttiin poistamaan muutama tutkimuksen kannalta epäolennainen vastaus. Analyysivaihe kesti pidempään kuin oli ajateltu ja jälkikäteen ajateltuna analyysivaihe olisi voinut olla tiiviimpi. Toisaalta tästä pohdinnasta ja jäsentelystä eri tavoin oli apua, kun tuloksia kirjoitettiin auki ja johtopäätöksiä tehtiin, koska tuloksia oli pyöritelty monista eri näkökulmista.

Onnistumisia koettiin aiheen valinnasta ja opinnäytetyön etenemisestä aikataulun mukaisesti. Työtä tehtiin itseohjautuvalla työotteella ja palavereita pidettiin säännöllisesti, joissa seurattiin opinnäytetyön etenemistä ja sovittiin työnjaoista. Monesti puhuttiinkin ”tsemppipalavereista”. Parityöskentely vaati organisointitaitoa, itseohjautuvuutta sekä kykyä tehdä päätöksiä itsenäisesti.

8.4 Jatkokehittämisajatukset

Kuvio 15. Kehitystarpeet ja ajatukset opinnäytetyön pohjalta

Jatkoa ajatelleen kehittämiskohteiksi voisi valikoitua selkeys, yhteistyö, tiedonvaihto ja resurssit. Asiantuntijoiden kokemusten mukaan TYP-verkostoon tarvitaan esimerkiksi koordinoinnin selkeyttämistä ja ohjeita. Yhteistyön merkityksen ymmärtäminen nähtiin tärkeänä ja sitä haluttiin teroittaa entisestään esimerkiksi onnistumisten nostamisilla niin asiakkaiden kuullen kuin asiakkaiden itsensä nostamina. Myös tiedon vaihtoa ja resursseja haluttiin kehittää.

TYP-laki tulee muuttumaan 1.1.2025 osana TE-palvelut 2024 uudistusta. Opinnäytetyön tekemisen aikana elettiin siis muutosten aikaa, sillä hyvinvointialueet olivat muodostuneet, TE24 uudistus läheni ja TYP lainsäädännön tulevat muutokset olivat tiedossa. Monialaisen yhteistyön kehittämiseksi olikin oivallinen hetki, sillä kunnat pystyvät valmistautumaan muutokseen ja kehittämiskohtiin vuoden 2025 alkua ajatellen. Tärkeää olikin tietää asiantuntijoiden näkemyksiä siitä mikä toimii ja mikä ei, jotta valmistautuminen uuden äärellä olisi mahdollisimman kattavaa.

Opinnäytetyön työstämisen aikana Kuopion työllisyyspalvelu oli kehittänyt palveluaan itsenäisesti, ja useaan tuloksissa nousseeseen kehityskohteeseen on jo reagoitu ja etsitty ratkaisuja, mm. ohjeistuksia on tarkennettu ja järjestetty puolivuosittaisia kehittämishetkiä koko verkoston kesken. Nähtäväksi jää, miten eri työllisyysalueet alkavat kehittää monialaista verkostotyötä varsinkin nyt kun laki muuttuu ja asiakaskunta laajenee.

Tästä on hyvä jatkaa jatkokehitystä esimerkiksi pohtimalla, miten esille nousseet asiantuntijoiden ajatukset kehittämiseen saadaan käytäntöön. Kehittämistyön myötä tiedetään mitä halutaan parantaa ja mitä halutaan kehittää. Jatkotyönä voisi syventyä kehittämistarpeisiin ja etsiä keinoja muutoksien toteuttamiseksi. Seuraava työaskel olisi konkreettisten toimien laatiminen ja toteuttaminen monialaisen yhteistyön kehittämiseksi.

Lähteet

Alasalmi, J., Alimov, N., Ansala, L., Busk, H., Huhtala, V., Kekäläinen, A., Keskinen, P., Ruuskanen, O. & Vuori, L. 2019. Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2019, Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 5.1.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161296/16-2019-Tyottomyyden%20laajat%20kustannukset%20yhteiskunnalle.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Gabrielová, J. & Velemínský, M. 2014. Interdisciplinary collaboration between medical and non-medical professions in health and social care. *Neuroendocrinol Lett* 2014: 35, 59–66. Viitattu 6.5.2024. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25433356/>

Heikkinen, V. 2016. Pitkäaikaistyötön vai pysyvästi työkyvytön: Tyypitarinoita 2000-luvun teollisuuskaupungista. Tampereen yliopisto, Tampere University Press.

Hult, M., Saaranen, T. & Pietilä, A. 2016. Työttömien kokemuksia terveydestä ja hyvinvoinnista: haastattelututkimus. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2016: 53, 108–118. Viitattu 13.1.2024. <https://journal.fi/sla/article/view/56917/20423>.

Järvensivu, T. 2019. Verkoston johtaminen. Opi ja etene yhdessä. Books on Demand. Helsinki

Karhunen, H. & Maczulskij, T. 2018. Mistä pitkäaikaistyöttömyys on tehty? Helsinki: Labore. Viitattu 8.1.2024. <https://labore.fi/julkaisu/mista-pitkaaikaistyottomyys-on-tehty/>.

Kekoni, T. 2022. Monialainen osaaminen ja sen kehittäminen. Luento ”Moniammatillisesti yhdessä ohjaten” -seminaarissa. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 18.1.2024. https://sites.uef.fi/ohjausosaamista/wp-content/uploads/sites/298/2022/05/Monialainen-osaaminen-ja-sen-kehittaminen_esitys-Joensuu.pdf.

Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S. & Hirvonen, J. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa *Moniammatillinen yhteistyö: vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Toimittanut K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen. Helsinki: Gaudeamus, 15–46.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Toimittanut R. Valli. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kuntaliitto, TYP-palvelumuotoilun loppuraportti. N.d. Kuntaliitto. Talous- ja elinvoima. Työllisyys. Työllistymistä edistävät monialaiset yhteispalvelut. Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) palvelumuotoilu. Viitattu 26.11.2023. https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/TYP_palvelumuotoilun-loppuraportti.pdf.

Kuntouttava työtoiminta. N.d. Kuntoutus. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 18.3.2024. <https://stm.fi/kuntouttava-tyotoiminta>.

Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kysymyksiä ja vastauksia TE-palvelut 2024 uudistuksesta. N.d. TE-palvelut 2024-uudistus. Työ ja elinkeinoministeriö. Viitattu 18.3.2024. <https://tem.fi/kysymyksia-ja-vastauksia-te-palvelut-2024-uudistuksesta>.

Kysymyksiä ja vastauksia työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP). N.d. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 23.7.2023. <https://tem.fi/usein-kysytytja-kysymyksia-typ-toimintamallista>.

Laadullinen tutkimus. 2021. Jyväskylän yliopiston Menetelmäpolkuja humanisteille -tietopankki. Viitattu 20.9.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 916/2012. Viitattu 5.1.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120916>.

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä 381/2023. Viitattu 26.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230381>.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta 1369/2014. Viitattu 26.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2014/20141369>.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 1269/2020. Viitattu 26.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201269>.

Mäntysaari, M. & Ylistö, S. 2021. Työllistymistä edistävän monialaisen palvelun vaikuttavuus. Teoksessa Aikuissosiaalityö: tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Toimittanut A. Matthies, A. Svenlin & K. Turtiainen. Vertaisarvioitu. Printon Trükikoda, Tallinna 2021, 253.

Määrällinen, laadullinen tai monimenetelmäinen tutkimus. N.d. Jamkin oppimateriaalit: opinnäytetyö. Viitattu 20.9.2023: <https://oppimateriaalit.jamk.fi/opinnaytetyo/toteutustavat-ja-rakenne/maarallinen-laadullineni-monimenetelmallinen/>.

Nieminen, I., Vierula, T., Paavilainen, E. & Pösö, T. 2020. Moniammatillinen palvelutarvearviointi muutoksessa ja muuttuvassa ympäristössä: lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaisten näkemyksiä. *Janus*, vol. 28 (3) 237–253. Viitattu 23.1.2024. <https://journal.fi/janus/article/view/80147/56226?acceptCookies=1>.

Oppivelvollisuuslaki 30.12.2020/1214. Viitattu 28.4.2024. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>.

Palvelujärjestelmä ja yhteistyö. N.d. Työterveyslaitos. Oppimateriaalit. Viitattu 13.12.2023. <https://www.ttl.fi/oppimateriaalit/tyokyvyn-tuki/palvelujarjestelma-ja-yhteistyö>.

Palvelutarpeen arviointi. 2023. Työnhaku. Työmarkkinatori. Viitattu 7.12.2023. <https://tyomarkkinatori.fi/henkiloasiakkaat/tyonhaku/tyonhakijan-asiakaspalvelumalli/palvelutarpeen-arviointi>.

Pitkänen, S. Harkko, J. Lehtikainen, T. Kuntoutussäätiö. 2019. Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) vaikuttavuustutkimuksen loppuraportti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Viitattu 9.4.2024. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/168807/Raportteja%20_4_2019.pdf?sequence=5.

Rajavaara, M., Määttä, A., Kokko R. & Tarkiainen, L. 2019. Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu tutkimuskohteena. Teoksessa Aktivointipolitiikkaa yhteisiin palveluihin: näkökulmia työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun. Toimittanut M. Rajavaara, A. Määttä, R. Kokko & L. Tarkiainen. Helsinki: Kela, 8–23.

Rajavaara, M., Saikku, P. & Seppälä, U. 2019. Yhden luukun palvelusta verkostoksi: työllisyyttä edistävän yhteispalvelun uudistus vastuullisuuden näkökulmasta. Teoksessa Aktivointipolitiikkaa yhteisiin palveluihin: näkökulmia työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun. Toimittanut M. Rajavaara, A. Määttä, R. Kokko & L. Tarkiainen. Helsinki: Kela, 24–47.

Reeves, S., Lewin, S., Espin, S. & Zwarenstein, M. 2010. Interprofessional teamwork for health and social care. Blackwell.

Rumping, S., Boendermaker, L. & de Ruyter, DJ. 2019. Stimulating interdisciplinary collaboration among youth social workers: A scoping review. *Health and Social Care Community*. 2019: 27, 293–305. Viitattu 6.5.2024. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/hsc.12589>

Schreier, M. 2012. Qualitative content analysis in practice. Thousand Oaks: Sage.

Seikkula, J. & Arnkil, T. E. 2018. *Dialogical Meetings in Social Networks (The Systemic Thinking and Practice Series)*. Lontoo: Karnac.

Simons, M., Goossensen, A. & Nies, H. 2022. Interventions fostering interdisciplinary and inter-organizational collaboration in health and social care; an integrative literature review. *Journal of Interprofessional Education & Practice* 2022: 28, 1–8. Viitattu 6.5.2024. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405452622000222?via%3Dihub>

Tilastokeskus. 2024. Työvoimatutkimus. Viitattu 4.1.2024. <https://www.stat.fi/tilasto/tyti>.

Tilastokeskus. N.d. Käsitteet. Pitkäaikaistyötön. Viitattu 10.12.2023. <https://www.stat.fi/meta/kas/pitkaaikaistyot.html>.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämissessisiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

TYP-toimintamalli sovittaa työttömän tarvitsemat palvelut yhteen. N.d. Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 13.12.2023. <https://tem.fi/tyollistymista-edistava-monialainen-yhteispalvelu>.

- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2024. Työllisyyskatsaus. Viitattu 8.1.2024. <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/pages/2/24.aspx>.
- Työkokeilun käytännöt ja säännökset. 2023. TE-palvelut. Viitattu 2.4.2024. <https://toimistot.te-palvelut.fi/tyokokeilun-kaytannot-ja-saannokset>.
- Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP). 2023. Työmarkkinatori. Viitattu 23.7.2023. <https://tyomarkkinatori.fi/henkiloasiakkaat/tyottomuus/tyollistymista-edistava-monialainen-yhteispalvelu-typ>.
- Työllistymistä edistävät palvelut. 2024. Tuki työllistymistä edistävän palvelun ajalta. Kela. Viitattu 18.3.2024. <https://www.kela.fi/tyollistymista-edistavat-palvelut#mita-tyollistymista-edistavat-palvelut-ovat>.
- Työmarkkinatuen laskutus kunnilta. 2021. Kela. Viitattu 19.2.2024. <https://www.kela.fi/yhteisty-okumppanit-kunnat-tyomarkkinatuen-laskutus>.
- Usein kysytyjä kysymyksiä palkkatuudistuksesta. N.d. Palkkatuki. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 18.3.2024. <https://tem.fi/usein-kysytyja-kysymyksia-palkkatuudistuksesta>.
- Vahva ja välittävä Suomi. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023. Valtioneuvosto. Viitattu 20.2.2024. <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/158702198/Neuvottelutulos+hallitusohjelmasta+16.6.2023.pdf/2feb7a7-d5a1-6f17-df2d-95561de7a6de/Neuvottelutulos+hallitusohjelmasta+16.6.2023.pdf?t=1686921520410>.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. (4. Painos). Jyväskylä: PS-kustannus.

Liitteet

Liite 1. Tutkimuskysely

Monialainen yhteistyö TYP verkostoissa

1. Käytätkö TYP järjestelmää?

- Kyllä
 En

2. Mitä hyötyä on monialaisesta yhteistyöstä TYP työssä?

3. Kuinka tyytyväinen olet TYP verkoston toimintaan?

- Erittäin tyytyväinen
 Tyytyväinen
 Melko tyytyväinen
 Hieman tyytymätön
 Erittäin tyytymätön

4. Mikä on mielestäsi tärkeintä monialaisessa yhteistyössä TYP työn näkulmasta?

5. Tehdäänkö monialaista yhteistyötä riittävästi työllistymisen edistämiseksi?

- Kyllä
 Ei
 En tiedä

6. Minkälaisia haasteita TYP verkoston toiminnassa voi olla?

7. Miten kehittäisit monialaista yhteistyötä TYP työssä?

8. Minkälaista olisi unelmien TYP työ?
